

Upravništvo: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24.
Izdatništvo: Ljubljana, Pucničjeva ulica 5 - Telefon št. 31-23, 31-24
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštovnem zavodu št. 17.749, za osale kraje Italije Servizio Conti. Cont. Post. No 11-3118
IZKLUČNO ZASTOPSTVO na oglaševanje iz Kr. Italije in tuzemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Ishaja vsak dan izjem ponedeljka
Naročnina znaša mesečno Lit. 18,-,
za izdatništvo vključno s »Ponedeljskim Je-
troso Lit. 36,50.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucničjeva ulica št. 5, telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Postazioni di artiglierie e concentramenti avversari battuti

Quattro aerei abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 9 dicembre 1942-XXI il seguente bollettino di guerra n. 928:
Sul fronte cirenaico postazioni di artiglierie e concentramenti avversari di truppe sono stati battuti con efficaci tiri.
La caccia germanica distruggeva in combattimento quattro apparecchi.
In Tunisia il maltempo ha ostacolato l'attività operativa terrestre e aerea.
Velivoli nemici hanno compiuto questa notte una violenta incursione su Torino causando danni rilevanti, soprattutto a edifici del centro urbano fra i quali la Università e un ospedale. Ancora imprecisato il numero delle vittime; un aereo colpito dal fuoco della difesa si è infranto al suolo nell'interno della città sul Corso Vinzaglio. I sette uomini dell'equipaggio sono deceduti.

Bollettino n. 927

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 8 dicembre il bollettino 927:

In Cirenaica aumentata attività di unità esploranti. L'artiglieria è intervenuta contro colonne di automezzi e batterie avversarie con notevoli effetti. La nostra aviazione ha spezzato e mitragliato un gruppo di camionette distruggendone 6 e danneggiandone altre. In combattimento 6 velivoli nemici venivano abbattuti; un altro precipitava in mare ad opera della difesa contraerea: uno dei componenti l'equipaggio, ufficiale superiore inglese, risulta catturato.

Sul fronte tunisino azioni locali si risolvevano a favore delle truppe dell'Asse; cacciatori germanici distruggevano 2 apparecchi britannici. Il porto di Philippeville è stato violentemente attaccato da formazioni di bombardieri che hanno centrato navi alla fonda, banchine e depositi, suscitando vasti incendi.

Questa notte alcune bombe sganciate sulla periferia di Tripoli causarono 7 morti e 4 feriti tra la popolazione libica.

Uničevanje sovražnih topniških postojank in zbirališč

Štiri letala sestreljena

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil dne 9. decembra naslednje 928. vojno poročilo:

Na cirenaikem bojišču je topništvo z uspešnimi strelji tolčko sovražne topniške postojanke in sovražna zbiranja.

Nemški lovci so v bojih uničili 4 letala. V Tunizu je slabo vreme vrnalo kopno in letalske operacijsko delovanje.

Sovražna letala so preteklo noč izvršila silovit napad na Torino in povzročila znatno škodo, predvsem na poslopih v mestni središču, med njimi na vseučilišču in nekoli bolnišnici. Številno žrtev ni še ugotovljeno; neko sovražno letalo, ki ga je zadela protiletalska obramba, se je zrušilo na tla v središču mesta na Corso Vinzaglio. Sedem mož posadke je bilo ubitih.

Vojno poročilo št. 927

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil dne 8. decembra naslednje 927. vojno poročilo:

V Cirenaiki povečano udeleževanje izvidniških enot. Topništvo je obstreljevalo kolone motornih sredstev in nasprotne baterije z znatnimi učinki. Naše letalstvo je razkosalo in obstreljevalo s strojnimi skupino kamionov ter šest od teh uničilo, ostale pa poškodovale. V borbah je bilo zrušenih 6 sovražnih letal. Neko letalo je strmoglavilo v morje, zadeto od protiletalske obrambe. Eden izmed članov posadke, višji angleški oficir, je bil ujet.

Na tuniški fronti so se krajevne akcije razvile v prid četam Osi. Nemški lovci so uničili dve angleški letali. Skupine bombnikov so silovito napadle pristanišče v Philippeville ter zadela ladje, pomole in skladišča, kjer so nastali obširni požari.

To noč je nekaj na periferiji Tripolisa vrženih bomb povzročilo smrt 7 libijskih prebivalcev, 4 pa so bili ranjeni.

Trdnost italijanske notranje fronte

Stockholm, 8. dec. s. »Afton Bladet« piše, da se Italija zdaj nahaja v prvi črti in pred težkimi nalogami. Nekli Šved, ki se je vrnil iz Italije, poroča, da je italijanska notranja fronta neokrnjena. Mus-

Španija trdno v taboru nove Evrope

Važen programatičen govor generala Franca o temeljih španske notranje in zunanje politike - Jasna deklaracija za novi red

Madrid, 8. dec. s. Glavar države in šef Falange general Franco je imel na ustanovitveni seji narodnega sveta Falange naslednji govor:

»Svetniki in tovariši! Moja prva beseda naj bo jasno izprijanje naše politične vere. V socialni negotovosti naše dobe smo se borili v stalnem naporu za najvišje interese domovine. V svojem boju nismo nikoli pozabili da smo katolici. Z žrtvami vseh smo delali za špansko bodočnost. Španija ni proti nikomur, toda ne moremo dopustiti, da bi bil kdo proti Španiji. Dvignili smo se iz suženjstva in kaosa in usmerili svojo politiko v okvir socialne revolucije te dobe.

Ne pripadamo svetu, ki ni evropski. Zaradi tega smo proti trgovskim imperikalizmom in finančnemu kapitalizmu. Španija 19. stoletja je morala opustiti učinke starih liberalnih predsodkov francoske revolucije. Povečanja bogatstva ni spremljala njega pravična razdelitev. Marksizem je dovedel samo do barbarske diktature proletariata. Mussolinijev genij je ustvaril fašistično revolucijo po vojni. Kar je hotel italijanski narod pravičnega in človeškega je uresničil fašizem po zanikanju verskega mira. Socialni pojav z dodatkom narodnosti, to je bila fašistična revolucija. Drugič je v Evropi zahteval mednarodno pravičnost narodni socializem, ki se je tulli dvignil proti starim sistemom, proti delu ljudskih front in proglasil svet pravice in padeč trgovskih imperikalizmov. Zaradi hinavstva starih sistemov so se rodile diktature.

Tudi Španija ima svojo revolucijo. Ker se je Španija borila proti komunizmu, tvori del uporniškega gibanja Evrope. Cloveštvo mora obratovati z liberalnimi doktrinami. To opravičuje ogorčenje španske mladine, ki doslej sledi splošnemu gibanju evropske mladine. Bodočnost Španije zavisi od edinstva narodnih in socialnih interesov. Španska revolucija se ne omejuje le na združevanje socialnega z nacionalnim, temveč tudi s cesarstvom duha.

Ta neoparavna načela so osnova naše politike, ki se zdi tem večja, čim večji je čas v katerem živimo. Orožje in katoliška duša španskega naroda sta nesporna stvarnost, ki je temelj mojega političnega dela. Treba je uresničiti zgodovinski slog naše protiboljševiške dobe. (Velikansko odobravanje.) Naša naloga je, da mislimo na bodočo generacijo. Glede povojnega gospodarstva se varajo oni, ki sanjajo, da bodo lahko ostali v starem slogu. V igri sta naša civilizacija in naša kultura. Proti demoliberalnemu zavzetstvu z rdečim komunizmom je na pohodu nov svet in gorje tistemu, ki ga skuša ustaviti.

Mi delamo v tem smislu, ki je temelj naše zunanje politike in vrhovni smoter našega obstoja in naše navzočnosti v svetu. To je imperativ naše najvišje usole. Hočemo obdržati neokrnjeno svojo kulturo, hočemo svojo obnovljeno gospodarstvo, svojo svobodno industrijo. Zato bomo delali proti vsemu, kar je proti tradiciji. Naši sovražniki so vse poizkušali proti nam. Toda mi smo se znali osvoboditi starih pojmov iz sveta, ki ga smatramo za

končanega. (Dolgo odobravanje.) Vzpostavili smo tradicionalni sistem, izhajajoč iz nacionalne revolucije. (Ponovno odobravanje.) Prava Španija je ta in ne tista iz prejšnjih časov. (Veliko odobravanje.) Varnost se, ki mislijo nasprotno. Obnovili smo gospodarstvo, ker se čutimo gospodarske svoje usode.

Naš program je delo. Z njim se pripravljamo na veliki trenutek, ki je privedel staro monarhijo do imperija. Želimo si zmago. Naša mladina, vse naše žensko gibanje sta v službi domovine. Triumf bo poplul. S temi čustvi smo vas klicali, toda to še ni vse. Domovina zahteva več. Cesta bo morda trnjeva, toda v svojih idealih ne bomo razočarani. Čutimo se močne in verne. Hrepenimo po čistem španskem življenju. Naša vojska obsega našo mladino, ki je vedra in bujna do smrti.

Prvi nemški odmevi

Berlin, 9. dec. s. Današnji listi v nemški prestolnici objavljajo pod velikimi naslovi daljše izvlečke govora, ki ga je imel general Franco v Madridu in podčrtavajo glavne točke njegovih izjav. List »Börsen-Zeitung« piše, da je Španija znova potrdila po izjavah svojega voditelja potrebo in voljo, da stoji ob strani mladih evropskih narodov. »Lokal Anzeiger« pa opozarja na izreco Francove izjave glede na demokracije in boljševizem, ki ga brezpogojno obsaja. Tudi »Völkischer Beobachter« poudarja odkrite Francove izjave glede položaja Španije nasproti boljševizmu.

Spet 15 ladij s 108.000 t

Novi uspehi nemških podmornic na Atlantiku - Hud udarec sovražniku v Severni Afriki

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 9. dec. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje izredno poročilo:

Nemške podmornice so potopile v severnem in srednjem Atlantiku v nepopustljivi borbi proti sovražni paroplovbi spet 15 ladij s skupno 108.000 br. reg. tonami. Dve nadaljnji ladij in en ruševje iz sprejemalnice službe sta bila potopljena.

Pri teh operacijah je bil močno zadet sovražnikov dovoz v severno Afriko. Med

potopljenimi ladjami je tudi angleška potniška ladja »Cheramika« z 18.713 br. reg. tonami, ki je bila kot parnik za prevoz čet določena v severno Afriko. Ladja se je po torpednih zadetkih takoj potopila, tako da je treba zaradi vladajočega viharja in nemirnega morja računati z velikimi človeškimi izgubami.

Iz lstege konvoja je sovražnik izgubil še 3 nadaljnje ladje, naložene z vojnimi materiali.

Silovit nemški protinapad na srednjem odseku

Sovjetski neuspehi na Kavkazu, med Volgo in Donom ter v velikem Donovem kolenu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 9. dec. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje vojno poročilo:

Novi poskusi S. vjotov, da bi v vzhodnem Kavkazu in na področju Volge in Dona prodral nemške postojanke, so se tudi večkrat izjalovili s hudimi izgubami za sovražnika.

Sovražni protinapadi pehotnih in oklopnih oddelkov so privedli med Volgo in Donom do zelo ostrih in za naše čete uspešnih bojev. Privedeni so bili ujetniki in plen, uničenih pa 54 oklopnih voz.

V velikem kolenu Dona so vrgli nemški oklopní grenadirji v protinapadu sovražnika iz njegovih postojank, 46 sovjetskih oklopnih voz je bilo sestreljenih brez lastnih izgub na oklopnih vozovih.

Nemški italijanske in madžarske letalske sile so obstreljevale na fronti ob Douu premikanja sovražnih čet in njihova zaklonišča.

V srednjem odseku fronte se dalje razvija z veliko silo nemški protinapad, v te-

ku katerega je imel sovražnik hude izgube. Pri teh operacijah so naši oddelki razveličevali številne kraje, razen tega pa so bile zavzete mnoge sovražne postojanke in je bil nasprotnik odrezan od zvez v zaledju. V hudih letalskih borbah so Sovjeti izgubili 16 letal.

Južno od Ilmenskega jezera so bile razbite številne izhodne postojanke za oklopna vozila že v topniškem ognju. Na vsej afriški fronti je bilo zabeležiti samo krajevno bojno delovanje. Velika angleška tovorna ladja je bila severozapadno od Bengazija hudo poškodovana z bombami. Nemški lovci so sestrelili 4 angleška lovška letala. Pogrešajo eno lastno lovsko letalo.

Pri motilnih poletih posameznih angleških bombnikov nad severnozpadno Nemčijo in pri nočnih poletih nad nemško obalno ozemlje je bilo sestreljenih 5, pri dnevnih poletih nad zapadno Francijo in jugovzhodno obalo Anglije pa 2 nadaljnji sovražni letali.

Velike sovjetske izgube v silovitih bojih med Kalininom in Ilmenskim jezerom

Berlin, 8. dec. s. DNB doznava, da je v obrambnih borbah na področju med Kalininom in Ilmenskim jezerom napad nemških oklopnih elementov presenetil 7. decembra sovražnika, ki je izgubil številne tanke, topove in drugo orožje. Od 25. novembra je samo ena nemška armada onesposobila za borbo v svojem odseku 1.051 boljševiških tankov.

Berlin, 8. dec. s. Kakor obveščajo tujkajšnji vojaški krogi, je bilo področje jugovzhodno od Ilmenskega jezera od 28. oktobra naprej vključeno v prizorišče obrambnih operacij, ki so se pričele v odseku jugozapadno od Kalinina in Toropca. Borbam v oktobru v teh močvirnatih in neprehodnih predelih so sledile borbe zimske sezone na zamrznjenem terenu in ob silovitih snežnih viharjih. Po poročilu vrhovnega poveljstva se doznava, da so nemške čete v tem odseku ujele od 1. maja do 30. novembra 15.554 sovražnikov in zajele 364 tankov, 130 topov in druge važne vojne potrebščine. Boljševiki so imeli mnogo več mrtvih, kakor so izgubili ujetnikov.

Zadnje dni so se borbe z novo silovitostjo obnovile. Boljševiki, ki napadajo v množicah, imajo ogromne izgube na ljudeh in materialu. Med nemškimi protinapadi je sovražnik izgubil večerj 200 mož v enem samem odseku fronte. Nadaljnjih tisoč boljševiških vojakov je padlo na neki drugi točki. Od 50 tankov, s katerimi je sovražnik napadel, je ostalo uničenih ali onesposobljenih 20 na terenu.

Tudi v odseku Toropca napadajo boljševiki v množicah ob podpori številnih tankov. Izgube rdečih so ogromne v tem odseku. V treh dneh so boljševiki izgubili 18 tankov. Nemško letalo zelo učinkovito podpira borbo na kopnem in uničuje sovražna letala.

Berlin, 8. dec. Iz merodajnega vojaškega vira se zagotavlja, da so moskovske trditve o nekaterih uspehih v odseku Toropca-Kalinin popolnoma brez vsake podlage. Postojanke v področju Rževa so slej ko prej trdno v nemških rokah in sovjetske čete so se zelo daleč od železnice Ržev-Vjazma. Kakor javljajo iz žestega vojaškega vira, so Ruši v odseku Kalinin-Toropca uporabljali za napad 12 divizij, sestavljenih iz štirih stralskih brigad in 14 oklopnih brigad. Tu računajo, da so te brigade izgubile 50% mož. Po najnovejših ugotovitvah so sedaj sovjetske divizije ne štejejo več kakor sedem do osem tisoč mož in ena oklopna brigada nima več kakor 50 oklopnih voz. Sovražne izgube so bile ogromne ter prekašajo povprečje prejšnjih bitk. To je zaradi tega, ker pride sovjetska pehota neredko med dva ognja, to je med nemške trojnice in med strojnice rdečih oddelkov, ki imajo nalogo, da preprečijo vsak umik in prišlejo sovjetske napadale oddelke, da se slepo vržejo na nemško zaporno črto.

NB poroča, da je v teku obrambnih bojev v področju med Kalininom in Ilmenskim jezerom napad nemških oklopnih voz 7. decembra popolnoma presenetil sovraž-

Princ Piemontski v Napoliju

Napoli, 9. dec. s. Davi je Nj. Vis. Piemontski princ ob spremstvu orodnarišnih oficirjev prišel v bolnico, kjer je obiskal ranjene ob sovražnem letalskem napadu. Vzvišeni princ se je pomudil ob posteljah bolnikov in imel za vsakega tolažilno in voščilno besedo.

Napoli, 8. dec. s. Nj. Vis. Piemontski princ je poslal županu 30.000 lir kot svoj osebni prispevek k občinski podpori ustanovi. Župan je sponožil vzvišenemu Princu v imenu članov ustanove izraze najgloblje hvaležnosti.

Velika sovražna transportna ladja potopljena

Berlin, 8. dec. s. Mednarodna obveščevalna agencija doznava, da je neka nemška podmornica zapadno od Azorov potopila transportno ladjo z 19.000 tonami s kontingentom vojakov, ki so bili popolnoma opremljeni. Gre za parnik »Cerecica« iz Southamptona, pripadajoč družbi Shau-savill-Albion iz Londona. Parnik je verjetno oskrboval zvezo s francosko Severno Afriko. Ladja je bila najmodernejšega tipa in se je uporabljala za prevoz čet. Bila je 200 m dolga in je vozila s hitrostjo 15 milj. Parnik take toneže lahko prevaža 3000 vojakov, to je vse polk z opremo, strelivom in drugimi potrebščini. Izguba tega parnika ni samo hud udarec za angloameriško trgovsko mornarico, temveč tudi za invazijsko armado Angloameričanov v Severni Afriki.

Podmorniška nevarnost za Anglosase

Rim, 7. decembra. s. V svojem govoru na imperij, katerega je oddajal angleški radio, je Smuts rekkel, da je on vztrajal na tem, da se ustanovi posebna organizacija za borbo proti nevarnosti podmornic. Ta organizacija je bila ustanovljena pod predsedstvom Churchilla. Cripps je pa njegov namestnik. Smuts smatra nevarnost podmornic za največjo nevarnost, ki preti za zaveznikom.

Lizbona, 8. decembra. s. Angleški minister za prehrano Woolton je v govoru, ki ga je imel v Londonu, svari pred pretiranim optimizmom glede oskrbovanja z živilni ter je dodal, da je nevarost sovražnih podmornic danes večja kot je bila v najhujši dobi v prejšnji svetovni vojni.

Narod in Duce sta eno

Nemška bilanca o odmevih Ducejevega govora

Berlin, 9. dec. s. Pod naslovom »Italijanski narode« objavlja rimski poročevalec lista »Deutsche Allgemeine Zeitung« na prvi strani članek, ki posnema odmeve zgodovinskega Ducejevega govora. Glavni predmet članka je ugotovitev, kako zmotna, otročja in lahkoumna je sodba Churchillila in njegove klike o italijanskem narodu. Lahko bi trdili, ugotavlja nemški pisec, da smo pretekli del prisotnostvali pravemu dvoboju med Ducejem in Churchillom. Taktika angleškega prvega ministra je bila, da je najprej napadel moralno italijanskega prebivalstva in takoj nato Ducejevo osebnost, pri čemer si je utvarjal, da bi lahko to osebnost ločil od naroda in italijanski narod od Osi. Mussolini, nadaljuje pisec, pa je Churchillu odgovoril tako, da ni dopustil nobenega dvoma glede svojih namenov, a tudi nobenega dvoma glede svojega prepričanja o končni zmagi. Ton Ducejevega govora je bil tak, da ni pustil sovražni kratkovidnosti nobenega upanja. Duce je pred vsem svetom dokazal, da do vse podrobneje pozna svoj narod in da zna v primernem času vzplamteti njegovo visoko občutljivost. Doseženi rezultat je bil seveda posevsem drugačen, kakor ga je Churchill pričakoval: italijanski narod sovražni danes bolj ko kdaj prej Angleže, ki jih je Duce označil kot nepomirne osvražnike Italije.

Pisec nato navaja Mussolinijeve izjave o hrabrosti italijanskega vojaka, ki je med prvimi da svetu, nakar podaja pregled italijanskega položaja v vojni in izraza pri tem svojo živo občudovanje za duhovni zanos in duhovno silo, pogum in disciplino,

Princ Piemontski v Napoliju

Napoli, 9. dec. s. Davi je Nj. Vis. Piemontski princ ob spremstvu orodnarišnih oficirjev prišel v bolnico, kjer je obiskal ranjene ob sovražnem letalskem napadu. Vzvišeni princ se je pomudil ob posteljah bolnikov in imel za vsakega tolažilno in voščilno besedo.

Napoli, 8. dec. s. Nj. Vis. Piemontski princ je poslal županu 30.000 lir kot svoj osebni prispevek k občinski podpori ustanovi. Župan je sponožil vzvišenemu Princu v imenu članov ustanove izraze najgloblje hvaležnosti.

Velika sovražna transportna ladja potopljena

Berlin, 8. dec. s. Mednarodna obveščevalna agencija doznava, da je neka nemška podmornica zapadno od Azorov potopila transportno ladjo z 19.000 tonami s kontingentom vojakov, ki so bili popolnoma opremljeni. Gre za parnik »Cerecica« iz Southamptona, pripadajoč družbi Shau-savill-Albion iz Londona. Parnik je verjetno oskrboval zvezo s francosko Severno Afriko. Ladja je bila najmodernejšega tipa in se je uporabljala za prevoz čet. Bila je 200 m dolga in je vozila s hitrostjo 15 milj. Parnik take toneže lahko prevaža 3000 vojakov, to je vse polk z opremo, strelivom in drugimi potrebščini. Izguba tega parnika ni samo hud udarec za angloameriško trgovsko mornarico, temveč tudi za invazijsko armado Angloameričanov v Severni Afriki.

Podmorniška nevarnost za Anglosase

Rim, 7. decembra. s. V svojem govoru na imperij, katerega je oddajal angleški radio, je Smuts rekkel, da je on vztrajal na tem, da se ustanovi posebna organizacija za borbo proti nevarnosti podmornic. Ta organizacija je bila ustanovljena pod predsedstvom Churchilla. Cripps je pa njegov namestnik. Smuts smatra nevarnost podmornic za največjo nevarnost, ki preti za zaveznikom.

Lizbona, 8. decembra. s. Angleški minister za prehrano Woolton je v govoru, ki ga je imel v Londonu, svari pred pretiranim optimizmom glede oskrbovanja z živilni ter je dodal, da je nevarost sovražnih podmornic danes večja kot je bila v najhujši dobi v prejšnji svetovni vojni.

Prvi nemški odmevi

Berlin, 9. dec. s. Današnji listi v nemški prestolnici objavljajo pod velikimi naslovi daljše izvlečke govora, ki ga je imel general Franco v Madridu in podčrtavajo glavne točke njegovih izjav. List »Börsen-Zeitung« piše, da je Španija znova potrdila po izjavah svojega voditelja potrebo in voljo, da stoji ob strani mladih evropskih narodov. »Lokal Anzeiger« pa opozarja na izreco Francove izjave glede na demokracije in boljševizem, ki ga brezpogojno obsaja. Tudi »Völkischer Beobachter« poudarja odkrite Francove izjave glede položaja Španije nasproti boljševizmu.

Ponesrečen ameriški štirimotorni

Buenos Aires, 7. dec. s. Doznava se, da je neko ameriško štirimotorno letalo strmoglavilo v plamenih v Arizoni. Vsa posadka je pri nesreči našla smrt.

Irski ni na strani Amerike

Buenos Aires, 7. dec. s. Izdajatelj ene izmed najbolj uglednih ameriških revij Sharmes Gount se je vrnil s šesttedenskega potovanja po Irski in Angliji ter je v »Ladies Horse Journal« napisal: »Irski ni na strani Amerike. Amerika je pomagala Irski, da si je pridobila neodvisnost. Danes, ko Amerika potrebuje Irsko, ta ni na njeni strani.« Gount izjavlja nato, da namerava pozvati ameriške Irce, ki so se udeležili boja za osvoboditev Irske, naj oipotujejo na Irsko in delajo propagando za Ameriko.

Iz hrvatske diplomatske službe

Zagreb, 9. dec. s. Poglavnik je odredil nekatere diplomatske spremembe. Dr. Vulko Bosko, šef oddelka v zunanjem ministrstvu, je bil imenovan za svetnika pri hrvatskem poslanstvu v Rimu. Generalni konzul Hrvatske v Milanu Viko Svilkovič je bil premeščen v Zaro. Biški generalni tajnik ustaškega pokreta Blaž Lorkovič, brat zunanje ministra, je bil imenovan za hrvatskega poslanika v Bratislavi.

Indija vztraja v borbi proti Angliji

Berlin, 9. dec. s. Indijski patriot Candra Bose je v radijskem govoru svojemu narodu poudaril, da je vojna stopila v fazo, v kateri čas dokončno dela za sile trojnega pakta in za njih zaveznike. Nasprotno s tem, kar se je zgodilo v prejšnji vojni, deluje čas danes proti Angliji in ne proti njenim nasprotnikom. Anglija je izgubila drugo za drugim številna področja, katere so ji odvzeli nasprotniki. Bose je podčrtal, da v načrtih anglosaških zaveznikov ni mesta za svobodno Indijo po vojni. Glede svetovnega položaja je izjavil, da je bolj ko kdaj optimisti ter je pribli najustno po dokončni odstranitvi angleške sile iz Evrope in dokončnem uničenju anglosaških postojank v Vzhodni Aziji. Zaključil je, da za indijski narod ni bilo nikoli boljše prilike za zopetno osvojitve odvisnosti in svobode.

Angleški terorizem nad indijskim ljudstvom

Bangkok, 7. dec. s. Doznava se, da je bilo 11 oseb obojenih na smrt in 13 na doživljenjsko deportacijo v Bangaloru. Gre za prvo razpravo pred posebnim državnim sodiščem v državi Misore. Oboženci so bili oboženi uporniški dejani v vasi Isur, 220 milj od Bangalora. Razen tega je bilo 10 oseb obojenih na smrt, 52 na doživljenjsko deportacijo in 9 na razne kazni ker so izvršile uporniška dejanja. Proces se je vodil v imenu zakona solišč za posebne zločine.

Smrt sina cesarja Viljema II.

Berlin, 8. dec. s. Preteklo noč je umrl v Potsdamu princ Eitel Friedrich, drugorojenec bivšega cesarja Viljema II. Zadel ga je srčna kap. Bil je 60 let star.

INSERIRAJTE V „JUTRU“!

Japonska s ponosom stopa v drugo leto vojne

Sijajni uspehi japonske mornarice — Velike manifestacije po vsej Japonski ob prvi obletnici vojne

Tokio, 7. dec. s. Ob prvi obletnici vstopa Japonske v vojno omenja tisk z upravičnim ponosom junaška dejanja mornarice v prvih 12 mesecih vojne. Bilanca je nad vse odlična. Potopljenih je bilo 262 sovražnih vojnih ladij, poškodovanih 155, zajetih 9; trgovinskih ladij je bilo potopljenih ali poškodovanih 416, zajetih pa 503. Razen tega je bilo zrušenih ali poškodovanih 3798 sovražnih letal.

Japonske izgube znašajo v isti dobi: 41 potopljenih vojnih ladij in 556 uničenih, poškodovanih ali pogrešanih letal.

Tokio, 7. dec. s. Narodne zastave so razobešene na vseh javnih postojih in vseh zasebnih hišah ne samo v glavnem mestu, temveč v vseh mestih Japonske od najbolj oddaljenega naselja v proslavo prve obletnice pričetka vojne za Veliko vzhodno Azijo. Od seste jutraj so bili člani združenja za narodno službo na delu in so v vseh svetiščih molili za zmago Japonske. Finančni minister je govoril narodu po radio. Uradniki, dijaki in delavci pripadajoči raznim društvom, so imeli posebna zborovanja, na katerih so proslavili dan in brali cesarjev odlok o napovedi vojne.

Ob 11.59 se je ustavil ves promet na ulicah in ljudje so ostali na mestu, zbrani v enmimutnem molku. Posvetili so svoje misli padlim za domovino. Kmalu popoldne je bilo v Tokiu veliko ljudsko zborovanje, na katerem je govoril ministrski predsednik Tojo. V svojem govoru je poudaril, da je Japonska neomajno odločena preganiti Anglosameričane iz Azije. Zborovanje je izredno uspešno in udeležilo se ga je 36.000 zastopnikov raznih društev, včlanjenih v združenju za narodno službo. Vsa Japonska je poslušala govor z velikim navdušenjem. Organizacije bivših bojevnikov so se zbrale v svetišču Jasakumi. V parku Hibija sta govorila ljudstvu zastopnika vojske in mornarice.

Tokio, 9. dec. s. Prvo obletnico vstopa Japonske v vojno proti Ameriki proslavljajo tukajšnji listi s članki, ki so polni vere v zmago. Listi znova potrjujejo sklep japonskega naroda, da poveča svojo vojno silo. Usodni datum proslavljajo tudi uradne izjave in razni pregledi dosedanjih uspehov proti sovražniku, fotografije novih učinkovitih vojnih sredstev itd. Iz Bangkoka pa doznajajo listi, da so na nekem velikem tamkajšnjem zborovanju indijske, kitajske in japonske skupnosti Indijci znova potrdili svojo odločno voljo, da dosežejo osvoboditev.

Tokio, 8. dec. s. »Jomiuri Hoči« komentira bilanco pomorskih izgub v prvem letu vojne in poudarja, da je število potopljenih sovražnih vojnih ladij petkrat večje kakor število ladij, ki so jih izgubili Japonci, da je za poškodovane ladje razmerje sedemkrat večje, za transportne ladje pa več kot šestkrat. Celotne izgube sovražnika so 6,8krat večje od japonskih.

Ducejeve izjave za japonski tisk

Tokio, 9. dec. s. Vsi večji japonski dnevnik objavljajo z izrednim poudarkom in vidnimi naslovi izjave, ki jih je Duce dal japonskim novinarjem, ko so bili pri njem v avdienci. V dopisu iz Rima, v katerem se poudarja izrednost avdiencie in se popisujejo Beneška palača in druge znamenitosti, objavljajo veliki japonski listi Ducejeve besede ob prvi obletnici vstopa Japonske v vojno in podčrtava zlasti globoko spoštovanje, ki ga ima Duce do japonskega naroda ter njegovo neomajno prepričanje v skupno zmago sil Trojnega pakta. »Japan Times Advertiser« omenja govor, ki ga je imel Duce v Zbornici fašističnega korporacij ter objavlja z največjim poudarkom besede, ki jih je Duce posvetil Japonski, katere intervencija, kakor je rekel, je absolutno jamstvo za zmago sil Trojnega pakta.

Proslava v Rimu

Rim, 8. dec. s. Prvo obletnico vstopa japonskega imperija v vojno so proslavili v Italiji z manifestacijami žive simpatije za veliko prijateljsko in zavezniško silo. Velika manifestacija je bila v Rimu v gledališču Adriano pod pokroviteljstvom društva prijateljev Japonske. Navzoči so bili tajnik Stranke Viduosoni, minister za ljudsko kulturo Favolnii, šef kabineta prefekt Luciani, podtajnik vojnega ministrstva Scuro, podtajnik letalskega ministrstva Raceardi in politajnik letalskega ministrstva Fougier, šef glavnega stana Milice Galbiati, poveljnik armadnega zbora Barbieri kot zastopnik šefa glavnega stana, zastopnik senata, Zbornice fašiste in korporacij in Kr. akademije, nemški veleposlanik von Mackensen, poverjenik poslov Japonske pri Kviralnu Kase, veleposlanik Japonske pri Sv. stolici, bivši japonski veleposlanik na Kr. dvoru Horikiri, poslanik Mandžurije, španski opolnomočen minister Croizard ter vsi visoki diplomatski predstavniki z vojaškimi atašeji držav Trojnega pakta, generalni podpoveljnik GILa Bonamici, guverner, prefekt, zvezni tajnik, veleposlanik Paolucci, de Calboli, generali Oboženihih sil in druge osebnosti.

Gledališče je bilo okrašeno z zastavami sil Trojnega pakta. V Kraljevi loži so bili italijanski in nemški vojni ranjenci in poabljenici. Potem ko je Tajnik stranke oiredil pozdrav Kralju in Duceju, je godba zaigrala narodno himno, nakar je bila predana poslanica Pistojskega vojvode, častnega predsednika Društva prijateljev Japonske.

Sledilo je predavanje Marija Appellusa o intervenciji Japonske, v katerem je govoril učinkovito prikazal, kako je udeležba Japonske v vojni ob strani Osi, dejansko nevtralizirala intervencijo Amerike. S tem je bilo doseženo, da je intervencija Amerike vs plošnem okviru vojne bolj oslabilen kakor okrepitev sovražnikov trojnega pakta. Ob zaključku je govornik zagotovil, da bo zaradi intervencije Japonske bodoči mir resnično svetojni mir, s katerima se boča obnovila oboja najvažnejša kontinenta na zemlji, Evropa in Azija.

Manifestacija se je nadaljevala z glasbenim programom, vsebujočim nekaj kom-

pozicij obeh prijateljskih narodov ter se je zaključila z gorečim izpričanjem vere v zmago.

Priznanje Italije in Nemčije

Berlin, 7. dec. s. Uradni komentator Wilhelmstrasse je ob obletnici Pearl Harbour omenil, da je nemški tisk že izprvo orisal vojaško, politično in psihološko važnost biskovite zmage letalsko-pomorskega japonskega orožja ob zori 8. decembra 1941 v Havajskih vodah. Vendar je vredno ugotoviti predvsem, da so takoj od prvega trenutka Osi smatrali intervencijo Japonske za ogromno korist za pozitivni prispevek neprecenljive važnosti ter končno za jamstvo, da bodo sile trojnega pakta uresničile svoj vrhovni cilj: zmago in novi red v Evropi in v vzhodni Aziji.

Prihodnja številka revije »Berlin-Rim-Tokio« bo objavila članek s pomembnimi odkritji. Na tajni seji spodnje zbornice je Churchill rekel, da bi lahko spali med dvema vzgljavema, če bi bilo vse tako gotovo, kakor je neintervencija Japonske. V svrhu umevanja izzvalne politike Washingtona in Londona je treba imeti pred očmi, da je izzivanje temeljilo na domnevi, da Japonska ne bo intervenerala. To potrjujejo ultimativni predlogi, ki jih je Roosevelt poslal Japonski. Tokio je prav dobro poznal namere in tudi dejansko sposobnost svojega smrtnega sovražnika, in ravno zaradi tega ga je Japonska prehitela z napadom in je v nekaj urah uničila pacifiško ameriško mornarico.

Nepopravljive izgube iz te bitke so bile

Finska kot straža zapadne civilizacije

Helsinki, 7. dec. s. Prezident republike Rytty je ob 25letnici narodne neodvisnosti govoril in posebno poudaril zgodovinsko poslanstvo Finske kot skrajne prednje straže zapadne kulture proti nasilnemu ruskemu imperializmu mongolskega značaja vseh časov in vseh režimov. Zadnja tri leta totalitarne vojne proti večnemu napadalcu so zaradi izredno hudih žrtev in krvavih svetlih zmag še večje vrednosti kakor 25 let svobode ker so izpričala neporušljivo narodno strnjenoost finskega naroda in dala Finski za vedno ponosno pravico uvrstiti se med svobodne narode. Finska si ni izbrala samo edino mogočo pot za rešitev neodvisnosti, temveč tudi prav tako pravično pot. Edini narod na svetu, sposoben olibiti izredno močno boljševiško ekspanzivnost, katere premišljen napad na vso zapadno Evropo, če ne bi bil preprečen, bi dovedel uničevalno orožje do skrajnih zapadnih obal kontinenta, je bila Nemčija, ob strani katere in ob strani njenih junaških zaveznikov se Finska bori. Bitka še ni končana, toda preko svojih žrtev in svetosti vojne, ki ji bo zajamčilo pravične meje, gleda Finska z zaupanjem na naloge miru, v katerem bo sodelovala z drugimi evropskimi narodi, osvobodjena končno od rdeče more. Finska bo ostala še telaj budna straža zapadne civilizacije proti Orientu.

Finska lekcija nevtralcem

Berlin, 7. dec. s. Iz pristojnega vira izjavljajo glede govora finskega predsednika

Mučen vtis angleških povojnih načrtov na Turčijo in druge nevtralce

Rim, 7. dec. s. Govor, s katerim je dal Eden nepremišljene izjave o stanju po vojni, kakor si ga predstavlja klika angleških konzervativcev, katerih eksponent je Eden, je vzbudil v nevtralnih državah in zlasti v Turčiji, živo reakcijo. List »L'Espresso« piše v uvodniku: Eden jemlje s svojimi izjavami pogum ne samo nevtralcem, temveč tudi narodom, ki se bore ob strani demokracij. Po Edenovi izjavi ne bodo mogli biti gospodarji svoje usode, temveč bodo morali sodelovati v svetovni organizaciji, dočim bodo oboževane sile izključno v rokah Anglije, Amerike in Rusije. Taka načela so v nasprotju z atlantsko listino in merjjo na svetovno hegemonijo. Narodi bodo potrebovali nepogojno neodvisnost in nečesto imeti kakršnihkolj gospodarjev nad seboj. Edenove izjave so torej zmotne.

»Džumhuriet« piše v uvodniku, da je red, ki ga hoče Eden uvesti v Evropi, političski red. Amerika, Anglija in Sovjetska zveza naj bi čuvalj evropski red, toda radi bi vedeli, kako bodo zaradi tega, ker so med seboj tako oddaljene, praktično sodelovali pri vzdrževanju tega miru. Pod pretrvo demobilizacije Nemčije bi Anglija rada podvrkla vse ostale evropske države svoji hegemoniji.

Po članku demokracij naklonjenega pisatelja Jalcina v listu »Jeni Sabah« je jasno, da se hoče razdeliti svet v dve skupini. Prvo skupino bi tvorile Amerika, Anglija in Rusija — »spozabili so na Kitajsko« —, druga skupina pa bi sestojala iz majhnih in velikih drugih sil. Clankar se vprašuje, kakšna bi bila dejanska funkcija te zadnje skupine in ali bi morala samo ubogati prve tri sile. Eden nima natančne predstave, kakšen bo bodoči svet ali pa noče odkriti svojih misli. Vsekakor so njegove izjave še bolj zamotale položaj, namesto da bi ga razjasnile.

List »Tasvir-i Efkâr« piše, da se človek ko čita Edenov govor, nehoče vpraša ali bo mir sponel na pravici ali na nasilju. Vsi še fi bojujočih se držav in zlasti angleških bi morali premisliti svoje besede, kadar govorijo o miru. Eden tega ni storil, morda zaradi tega ne, ker je mlad in ima malo izkustva, toda upaj je, da bo z novimi izjavami popravil negativne učinke svojega govora. Poslanec Aktaj komentira v uvodniku lista »Ulusu« Edenove izjave in pravi, da bi bilo podjarmljenje kakšnemu diktatu, kakor ga predlaga Eden, samo premirje in ne mir. Narodi so v skrbih in hočejo že zdaj gotovosti, da bo oblastva ene ali več držav sledila mednarodna solidarnost.

Proslava 300-letnice smrti Galileja Galileja

Zavod za italijansko kulturo bo priredil v soboto, 13. t. m., ob 18. v svojih prostorih na Napoletanovem trgu 6 predavanje ob 300letnici smrti Galileja Galileja. Predaval bo prof. Bartolomeo Calvi s Kr. univerze v Ljubljani. Člani zavoda so vabljeni k udeležbi.

Izredni komisar za občino Višnjo goro

Z odlokom z dne 3. t. m. je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino imenoval za izrednega komisarja občine Višnja gora fašista Francesca Rabaiottija pok. Luigija.

Delavnost Dopolavora

Pregled o delu Dopolavora bomo ta teden izjemoma objavili v sobotni številki.

Objavljene šele včeraj. S tem je bilo potrjeno, da je japonski glavni stan objavil čisto resnico. Verjetno je, je dodal komentator v ironičnem tonu, da bodo v enem letu znane tudi izgube, ki so jih Američani utrpeli na Koralskem morju, pri Salomonskih otokih in pri Aleutih. Nemčija in Italija ste se smatrali ob strani večkega zaveznika od trenutka, ko je prva japonska bomba padla na ameriško ednico in Pearl Harbour. Zdjaj občutita čustvo globokega občudovanja in upravičenega ponosa sprico veličastne bilance o zmagi, s katero se zaključuje za Japonsko prvo leto vojne. Prihodnja bilanca ne bo nič manj veličastna.

Spominske pošne znamke

Tokio, 9. dec. s. O priliki prve obletnice vstopa Japonske v vojno je japonska pošta na upravo izdala dve posebni spominskih znamki, eno za 2 jena, ki predstavlja izkrcanje v Bataanu, in drugo za 5 jenov, modre barve, ki predstavlja napad na Pearl Harbour.

Gospodarstvo

Razvojne tendence industrije v Italiji

Pod gornjim naslovom prinaša »Neues Wiener Tagblatt« zanimiv članek, v katerem navaja med drugim naslednje: Bilanca italijanskih industrijskih družb nudijo dobro sliko razvojnih tendenc industrije v Italiji. Tu je treba razlikovati dve skupini. V prvo spadajo podjetja, ki so vključena v vojno proizvodnjo, v drugo pa podjetja, ki proizvajajo potrošne dobrine in niso pomembna za vojno. Podjetje prve skupine kažejo v svojih bilancah naraščanje bilančnih števil, tako pri napravah kakor tudi v blagu, terjativah in obveznostih. Povečan promet ima za posledico povečano potrebo obratnih sredstev in potrebo po zvišanju glavnice odnosno najemanju tujih sredstev. V tem pogledu so značilne številke o povišanju glavnice pri podjetjih, ki pripadajo Zavodu za industrijsko obnovo IRI. Pri teh podjetjih je znašalo leta 1939 povišanje glavnice 2020 milijonov lir, leta 1940 1491 milijonov lir, leta 1941 pa 3205 milijonov lir (od tega je odpadlo 2642 milijonov lir na novoplačane delnice, ostanek pa na pretvoritev rezerv v delniško glavnico). Zasebni kapital je bil pri povišanju glavnice udeležjen približno s polovico. Zaradi velike potrebe novega kapitala za vojno industrijo je bilo treba uvesti poseben postopek za dovolitev povišanja glavnice, pri čemer sta pristojna korporacijsko in finančno ministrstvo. Vrhu tega je predpisano, da se mora del nove glavnice uporabiti za vpis posebne vrste državnih papirjev, ki so blokirani za dobo vojne.

Druga skupina podjetij nima potrebe

po zvišanju glavnice, temveč ima še na razpolago prosta obratna sredstva. V važnih sektorjih proizvodnje potrošnih dobrin je uvedeno tipiziranje, kar samo po sebi zahteva manjša obratna sredstva. Na tem področju tudi ni potrebe za nove investicije. Razpoložljiva sredstva teh podjetij se bodo lahko še pritegnila za potrebe izrednega državnega proračuna.

Posebno mesto zavzemajo elektrarnaška podjetja. Proizvodnja električnega toka je danes tem važnejša, ker nadomešča električni tok v znatni meri potrebo uvoza premoga. Od leta 1940 do 1941 je uspelo znižati proizvodnjo termičnega električnega toka od 900 na 648 milijonov kilovatih ur, kar je omogočilo znaten prihranek premoga, na drugi strani pa se nadalje naglo dviga proizvodnja električnega toka, pridobljenega z izkoriščanjem vodnih sil. Ta proizvodnja električnega toka v hidrocentralah se je v letu 1941 povzpela na 19,1 milijarde kilovatih ur, nasproti 17,9 milijarde kilovatih ur v letu 1940 in komaj 3,65 milijarde kilovatih ur v letu 1922. V potrošnji električnega toka je bila lani razdeljava naslednja: 20% potrošnje je odpadlo na razsvetljavo, kurjavo in promet, 40% na motorni pogon in 40% na potrošnjo v kemično metalurški industriji. V teku so obsežna dela za povečano proizvodnjo električnega toka z izkoriščanjem vodnih sil po načrtu, ki bo izvršen do konca leta 1946. Ta načrt predvideva nadaljnje povečanje proizvodnje na 30 milijard kilovatih ur.

Gospodarske vesti

Na italijanskem živinskem trgu je sedaj prostovoljna oddaja živine večja, kakor dolžnostna oddaja, ki znaša od 1. novembra t. l. 35% stanja (prej 30%) po številu živine na dan 20. julija letošnjega leta. Pred zimo odprodajo kmetje ono živino, ki jo ne nameravajo hraniti preko zime. Pri svinjah je oddaja pitanih živali nekoliko manjša nego lani, število svinj, ki se pitajo, pa je večje kakor lani, toda svinje bodo letos verjetno pozneje dosegle končno težo. V ostalem je bila kontrola zakola za dom poostrena. Pri ovcah in kozah je bila s 1. oktobrom, kakor znano, uvedena dolžnost oddaje prireje, pri čemer se tudi bolj skrbno vrši odkup volne. Od mladih živali pod enim letom morajo rejci oddati 65% od živali preko enega leta pa 10%, vse po stanju na dan štetja živine, t. j. 20. julija t. l.

Hrvatsko-bolgarska trgovinska pogajanja. Iz Zagreba poročajo, da je hrvatska trgovinska delegacija odpovala v Sofijo na pogajanja za sklenitev nove hrvatsko-bolgarske trgovinske pogodbe.

Hrvatsko finska trgovinska pogodba, ki je bila sklenjena 25. aprila t. l. je sedaj ratificirana in je 27. novembra stopila v veljavo.

Vnovčenje vinskega pridelka v Dalmaciji. S posebno naredbo guvernerja za Dalmacijo je bilo urejeno vnovčenje letošnjega vinskega pridelka. 50% pridelka je rezerviranih za domači konzum, ostalih 50% pa je namenjenih za izvoz in za destilacijske svrhe. Pri prodaji za izvoz in za destilacijske svrhe je izkupiček večji kakor pri prodaji na domačem trgu. Zato bo prišel znaten odstotek za izvoz in za destilacijske svrhe v prid vinogradnikom.

Devaluacija francoskega franka. Ko so ameriške in angleške čete vdrle v francosko Severno Afriko so zasedbena oblastva brez kakšnega sporazuma s tamšnjima novčaničnima bankama (Banque d'Etat du Maroc in Banque d'Algérie) določilo nov tečaj dolarja in funta, in sicer za dolar v višini 75 frankov in za funt v višini 300 frankov, kar je mnogo več kakor znaša pariški oficialni tečaj. V tej zvezi pripominja »Frankfurter Zeitung«, da sta Amerika in Anglija formalno še vedno vezani na trojni sporazum iz leta 1936 glede paritete med dolarjem, funtom in frankom. Svoječasni borbi v okviru tega trojnega sporazuma je sledila 16. aprila 1940 izjava državnega tajnika Hulla o določitvi paritete med dolarjem in funtom na 4,03 dolarje za funt, kar je ustrezalo za frank tečajev na 176,60 franka za funt in 43,80 franka za dolar. Čeprav je bil tečaj nemške marke v juniju leta 1940 po sklenitvi premirja povišan od 17,50 na 20 frankov je Francija držala napram dolarju in funtu staro pariteto, ki pa seveda praktično ni mnogo pomenila zaradi blokiranosti francoskih

dobroimetij v Angliji in Zedinjenih državah. Sedaj pa sta Amerika in Anglija svojevoljno spremenili pariteto in povišali cenno dolarja na 75 frankov in cenno funta na 300 frankov. Ta ukrep je imel za posledico padec tečaja francoskega franka v Curihu, kjer je pred zasedbo Severne Afrike notralo 100 francoskih frankov 9,58 švic. franka, sedaj pa je tečaj padel na 5,75, kar ustrezajo novi za severno Afriko določeni pariteti.

Povečana blagovna izmenjava z Rumunijo. Novi italijansko-rumunski trgovinski sporazum predvideva za leto 1943 znatno povečano blagovno izmenjavo. Rumunija bo dobavila Italiji predvsem večje količine tekočega goriva, kmetijskih pridelkov in živine. Italije pa bo dobavila Rumuniji kemične in farmacevtske izdelke, stroje in tekstilne izdelke.

Iz spodnještajerskega trgovinskega registra. Vpisali sta se nastopni tvrdki: Ptujška komanditna družba za sadje Grünwald & Comp. (družabnika Ernest Grünwald, trgovec v Ptuj, in Albin Schraffl, ravnatelj Kmetijske glavne zadruge v Gradcu); Komanditna družba za izkoriščanje sadja Haring & Comp. (družabnika Karel Haring, trgovec v Mariboru, Albin Schaffl, ravnatelj Kmetijske glavne zadruge v Gradcu).

Iz gospodarstva v Srbiji. Beograjska založniška in prodajna delniška družba »Südost« je imela te dni izredni občni zbor, ki je sklenila povišanje glavnice od 0,5 na 10 milijonov dinarjev.

Ugodna turška letina bombaža. Spriče ugodnega jesenskega vremena bo letos pridelek bombaža v Turčiji precej večji kakor je bil lani, posebno v glavnem področju pri Adani. V strokovnih krogih cenijo, da bo znašal letošnji pridelek okrog 190.000 bal, t. j. za 60.000 bal več kakor v prejšnjem letu. Turška vlada je odredila nadaljnje kredite za zboljšanje bombažnih kultur in bo med drugim potrošila 1 in pol milijona turških funtov za gradnjo naprav za namakanje nasadov pri Smirni. Vrhu tega bodo zgradili velike predilnice za bombaž ter tvornice za izdelovanje olja iz bombaževga semena.

Tretji roman »DOBRE KNJIGE«

je že skoro dotiskan in ga bodo naročniki prejeli v teku prihodnjega tedna. Knjiga bo prinesla nordijskega pisatelja Trygve Gulbrandsena slovito delo

IN VEČNO POJO GOZDOVI

Vsebinska romana je visoka pesem na mogočno naravo skrajnega evropskega severa in na njene močne ljudi. Pri tem pa je polna napetega dogajanja, tako da jo boste do konca brali z največjim zanimanjem.

Naročite se na »Dobro knjigo«

Požar uničil največji kino v Rumuniji

Bukarešta, 7. dec. s. Silen požar je popolnoma uničil kino »Aros«, ki je bil največji v Rumuniji. Kakor se zdaj je požar nastal zaradi slabega delovanja ogrevalnih naprav. Požar je nastal okoli 3. uri ponoči v veliki dvorani kina, kjer je bilo prostora za 2.500 ljudi. Ogenj se je naglo razširil zaradi lesene opreme in številnih filmov, ki so bili v projekcijski kabini. Osem gasilskih skupin je gasilo, toda ni jim uspelo požara omejiti. Kino, ki se je nahajal v središču Bukarešte, je popolnoma zgorel. Skoda znaša več deset milijonov levov.

hodu in odhodu blaga: Kovačič Marija, pekarna v Kolezjski 23, na 1500 lir globe in na 15 dni zatvoritve obrata; ker niso imeli vidno izpostavljenega cenilca: Božič Antonija, trgovka v Cigaletovi 11, Dillerč Hinko, trgovec v Rožni dolini 7/26, Borčič Slavko, trgovec na Vrtači 4, Cuden Franc, trgovec v Verdijevi 3, Fuks Alojzija, trgovka v Šelenburgovi 5, Logar Alfonz, trgovec na Zelenti poti 10, vsak na 1500 lir globe.

Kazni zaradi kršitev predpisov o prehrani in preskrbi

Urad za kontrolo cen pri Visokem kom. sariatu objavlja, da so bile po Kr. kvestur v Ljubljani; od 1. do 15. novembra 1942-XXI. izrečene naslednje kazni zaradi kršitev predpisov o prehrani in preskrbi:

Zaradi poviševanja cen: Helena Ogrin, prodajalka na Poljanah 1, na 500 lir globe; Stefanja Žunič, prodajalka na Bielewsovi cesti 52, na 500 lir globe; Adolf Slapernik, proizvajalec brezalkoholnih pijav v Šibenski ulici 18, na 1000 lir globe; Miroslav Mlakar, namestnik trgovske agencije v Veliki Colnarski ulici 23, na 2000 lir globe in 20 dni zatvoritve obratovanja; Leopold Bajželj, trgovec v Gasilski ulici 7, na 1500 lir globe; Karel Jazbec, pek v Rožni dolini V-15 na 1000 lir globe; Cecilija Parma, trgovka v Wolfovi ulici 6, na 500 lir globe in Ema Blejec, gostilničarka na Vrtači 5, na 500 lir globe.

Zaradi nakupa in prodaje olja brez žilvilske nakaznice: Ivana Vrhovnik, gospodinja na Sv. Petra c. 35, na 500 lir globe. Zaradi prodaje vina po neodobrenih cenah: Ivan Zidar, trgovski zastopnik na Gosposveti 10, na 1000 lir globe.

Zaradi prodaje racioniranega blaga brez odvzema odrezkov žilvilskih nakaznic: Josip Sašek, pek na Celovski cesti 62, na 1000 lir globe in 10 dni zatvoritve obrata, Magda Zupan, trgovka v Frankopanski 24, na 1000 lir globe, Rudolf Zobar, trgovec na Dolenski 94, na 1000 lir globe in 15 dni zatvoritve obrata, Ivan Menart, trgovec v Čopovi 21, na 1000 lir globe in 15 dni zatvoritve obrata, Franc Peterman, nadzornik firme Meini, D. M. v Polju 186, na 1000

lir globe in 15 dni zatvoritve obrata, Franc Bradan, trgovski pomočnik pri tvrdki Meini v Vodnikove 35, na 1000 lir globe in Franc Pogačnik, vodja podružnice Meini na Poljanski 15, na 1000 lir globe in 15 dni zatvoritve obrata.

zaradi nedovoljenega in skrivnega nakupa govejega mesa na prepovedani dan: Troha Avgust, delavec v Tovarniški 24, na 1500 lir globe;

zaradi skrivnega zakola in zviševanja cen: Kovačič Lovrenc, delavec v Zvezni 1, na 2.000 lir globe;

zaradi odteljne racioniranega blaga običajni potrošnji: Novak Alojzija, železničar na Rimski 3, na 1000 lir globe;

zaradi kopičenja blaga: Kovačič Josip, steklar v Železnikarjevi 22, na 1000 lir globe; Plevčak Gustav, posrednik v Rožni dolini 15, na 2000 lir globe;

zaradi nedovoljenega in skrivnega nakupa mila: Svetlin Rudolf, trgovski pomočnik na Šmartinski 24, na 1000 lir globe;

zaradi nakupa tekstilnega blaga brez nakaznic: Goričar Ivana, trgovka na Sv. Petra cesti 29, na 500 lir globe, Burnik Ignacij, upokojenec v Kettejevi 2, na 1000 lir globe;

zaradi nedovoljene uporabe dodatne žilvilske nakaznice: Sakald Rudolf, mizar v Vodnikovi 13, 100 lir globe;

Neme priče ljubljanske preteklosti:

Stolnica

Kdaj je bila cerkev zgrajena prvč na prostoru, kjer stoji zdaj stolnica, ni moči ugotoviti...

Cerkev je gradil nato Benečan Franc Bombasius, kamnosek in ljubljanski meščan...

Dne 29. oktobra 1706 je bila močočna stavba docela gotova, a dne 8. maja naslednjega leta jo je slovesno blagoslovil knezoškof Ferdinand...

Naš namen nikakor ni, opozoriti cerkveno notranjostino, marveč opozoriti le na važnost, ki so v zvezi z zgodovino Ljubljane...

V vdolbinah sten, na katerih sloni kupola, stoji nad dva metra visok kipi Maksima, Flora, Kasta in Genadija...

Nasproti vhodu v zakristijo je doprsje Thainitscherjevo, delo kiparja Jakoba Ponderija...

leta 1856, prošt Jožef Zupan, kar potrjuje napis na kamnitih ograji. Na škofa Martina spominja v cerkvi nagrobnik...

Marsikdo starejših ljudi se gotovo še dobro spomnja, da je bil shranjen v cerkvi pred približno petdeset let ob zadnji klopi...

Stolnico lepšajo zunaj kipi, podobe in starinske nagrobne in spominske plošče. Kip žalostne Matere božje v vdolbini pod steklom na južni strani cerkve...

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi. V visoki starosti 81 let je v Mariboru umrla zasebnica Franciška Wertherjeva...

Poroča. V Mariboru sta se poročila hčrni posestnik Anton Ullrich in Marija Pernatova iz Studencev.

Trojčke je rodila žena delavca Ivana Kranjca iz Štor. V celjski bolnišnici, kjer so zagledali luč sveta...

Pevski koncert v Mariboru. V petek bo nastopil v Mariboru komorni pevec Herbert Alsen...

Brežiško lutkovno gledališče je nedavno gostovalo v Sevnici in prineslo tamosnjim otrokom veselo uro zabave.

Pevski in glasbeni zbor iz št. Jurja ob južni železnici je v soboto zvečer prvič nastopil v celjskem Nemškem domu.

Literarni večer v Mariboru. Drevi bo na povabilo mariborske Ljudske univerze v kinodvorani na Štölcem trgu predaval književnik Franc Nabl.

Šajerkovo deželno gledališče bo v petek v Poljanah uprizorilo kmečko dramo »Dejla Petra Rottmanna«.

Prejšnja leta, da je krajevna skupina pri vkuhanju sady zbrala skupaj 1700 kg marmelade...

nijno oznanjenje. Podobe opozarjajo na začetke Matevzevega, Markovega in Lukevega evangelija...

Med stolnico in škofijo in ob hišah kanonikov so prodajali še ob koncu prejšnjega stoletja devocionalne kakor tudi svete in posvetne slike...

Dostavek. V mojem članku v »Jutru« dne 3. decembra t. l. pod naslovom »Tri stara gostišča sred mesta«...

Iz Hrvatske

Imenovanja v sodni službi. Po odredbi hrvatskega pravosodnega ministra je bil razrešen dolžnosti državnega pravdnika pri pokretnem sodišču dr. Josip Jelačić...

Ustanovitve lekarnarske zbornice. S posebnim odredbo notranjega ministra je bila ustanovljena organizacija hrvatskih lekarnarjev...

Sprememba železniškega voznega reda. Od ponedeljka, 23. novembra je v veljavi nov železniški vozni red...

Nov ravnatelj javne varnosti. S Poglavnice odredbo je bil na prošnjo razrešen dolžnosti glavnega ravnatelja za javno varnost dr. Ludvik Zimmermann...

Gostovanje dunajske državne opere v Zagrebu. Po poročilih hrvatskih listov bo...

Africa Settentrionale: carri armati italiani in movimento — Iz Severne Afrike: italijanski oklopniki na pohodu

v dneh 10. in 12. t. m. v državnem gledališču v Zagrebu gostovala dunajska državna opera s »Figarovo svatbo«.

Otvoritev nove župnije v Zagrebu. Z razvojem Zagreba je nastala tudi potreba novih župnij. Svečana otvoritev nove zagrebske župnije...

SPORT

Odmev s turnirja pri Hermesu

V II. kategoriji table-tenistov je zmagal neorganizirani Poženel, drugoplasirani iz glavnega turnirja

Kakor smo že pisali, je imel tableteniški turnir za prvenstvo Ljubljane v režiji sportske sekcije Hermes tako številno udeležbo...

V tem zaključnem delu se je še enkrat izkazal neorganizirani Poženel, ki je brez posebnih težav — z eno samo izgubljeno igro — odpravil nasprotnika za nasprotnikom in si zaslužen priboril najboljšo mesto...

Izmed podrobnih izidov drugega dneva turnirja navajamo naslednje podrobne izide: III. kolo: Tršinar-Rus 2:0, Florijanc-Bričelj 2:0, Moran-Novak 2:0, Grünfeld-Cobal 2:0, Šubert-Padovan 2:0, Poženel-Dobravc w. o., Tušar-Bajec 2:0 in Gabrovšek-Pogačar 2:0.

IV. kolo: Tršinar-Florijanc 2:0, Moran-Grünfeld 2:0, Poženel-Šubert w. o., Gabrovšek-Tušar 2:0.

Polifinale: Tršinar-Moran 2:1, Poženel-Gabrovšek 2:1.

Finale: Poženel-Tršinar 2:0. Prirreditelj so se potrudili in so razvrstili glavne igralce s tega turnirja tudi v naslednjo razpredelnico:

Pregled uspehov prvih 16 igralcev na Hermesovem tableteniškem turnirju:

- 1. Bradeško Stane (Korotan), 2. Poženel neorganiziran, 3. Bogataj, 4. Strojniki R., 5. Milanović (vsi trije Hermes), 6. Gabrovšek, 7. Strojniki III (oba Korotan), 8. Recek, Mladika, 9. Moran, neorganiziran, 10. Strojniki A., Korotan, 11. Šubert, 12. Gregorič, 13. Ulčar (vsi trije Hermes), 14. Mersala I., Korotan, 15. Meden, 16. Tršinar, (oba Mladika).

Ta vrstni red nikakor ni lestvica za jakost ljubljanskih igralcev, temveč samo sestava jakosti in uspehov zadnjih 16 igralcev po rezultatih doseženih na tem turnirju.

Y. Nikkanen je šel

Spet je eden velikih finskih sportnikov dal slovo atletskemu sportu. Svetovno znani metalec kopja Yrjö Nikkanen je izjavil, da ne bo več startal. Do tega sklepa so ga privedli važni družinski razlogi. Svetovni rekorder Nikkanen je star šele 28 let.

Na poti do svetovne slave v sportu je moral Nikkanen prebrsti marsikatero zapreko. Tudi on je rasel v senci še bolj znane finskega metaleca Matti Järvinena, ki je bil prav tako njegov učitelj kakor Mikkola, ki je padel na fronti v borbi proti Sovjetom. Nikkanena so v splošnem smatrali za največjo nado finskih metalec in celo sam Järvinen mu je v bližnji bodočnosti prerokoval mete preko 80 m. Mož ni nikoli dosegel te daljine. Zadnji dve vojni sta zavrla njegovo kariero in zdaj je šel za zmerom. Če bi bila l. 1940 olimpiada v Helsinkih, bi bil bržkone on doblil zlato kolajno v svoji disciplini.

Nikkanen je bil izredno nadarjen za svojo stroko. Imel je izredno močan poteg z roko in kopje je zletelo iz njegovih rok kakor ustreljeno iz puške. V Järvinenovi šoli se je naučil še tehnik svoje velikega mojstra in je tako gotovo izpolnjeval vse pogoje za zasedbo mesta naslednika po svojem učitelju.

Svoje največje sportne zmage Nikkanen ni doživel takrat, ko je postavil nov svetovni rekord, temveč na evropskem prvenstvu v Parizu. Tamkaj je bil sredi metalske elite vse evropske ciline. Nemeč Stöck je bil takrat tamkaj, dalje dva močna Estonca Sule in Isak, dalje Madžar Varszeghy in seveda tudi Matti Järvinen. Na koncu se je iz te točke razvil ogorčen dvojec, ker so tudi ostali udeleženci prekorčili 70metrsko mejo. Iz te dramatične borbe je slednje izšel kot zmagovalec Järvinen, Nikkanen pa je zasedel sigurno drugo mesto.

Na ta dan šele je postal mladi finski metalec popularen. Razjavljeno pariško sportno občinstvo je pozabilo vse svoje ljubljence med skakalci in je samo strmelo na veliko črno tablo, kjer so se kazale, v belih in rumenih črkah, posamezne daljine tega krasnega dvojoja, dokler niso ostale s 76,87 m Järvinenu. Kljub tej zmagi pa je bil junak dneva drugoplasirani Nikkanen.

Z Nikkanenom je finski sport izgubil mnogo. Metalec je imel pred seboj še nekaj najboljših let in so ga splošno smatrali za enega glavnih stebrov povojnega sportnega naroda Fincev. Vrzel, ki bi nastala po njem, skoraj ne bo mogla izpolniti. Gotovo zaenkrat v tej disciplini Fincem ni treba skrbeti za boljšega človeka kakor je Järvinen toda Matti je že močno prekorčil 30. leto (34) in je brez dvoma v sportu že dal največ, kar je mogel. Ostal bo finskih sportnikov za učitelja in tako je objubil ostati pri svojih atletih in tovariših tudi Nikkanen.

KULTURNI PREGLED

Tretji večer simfoničnih skladb

V poročilu o ponedeljskem simfoničnem koncertu, katerega pišem pod neposrednim vtisom uspelega večera, ne sme koj v začetku manjkati največje priznanje, ne toliko zaradi dobre kvalitete izvedbe, ki dosegla pri nas pod domačimi dirigenti redko slišano višino, temveč še bolj zaradi izredne posrečene izbire izvajanih skladb in zaradi vidne vneme in prizadevanja, s katerim so izvajalci izvršili svojo nalogo.

»Tancredi« je Rossinijeva opera, ki je bila prva med deli mladega mojstra sprejeta (1813) v Italiji s pravim navdušenjem in ki mu je prinesla veliko slavo. Novost je bila v njej ta, da je Rossini prenesel v resno opero, po tradiciji težko in okorno, razgibanost buffo-ope. V uverturi, ki smo jo slišali na našem koncertu kot prvo točko, ter prednosti sicer niso zaznavne v toliki meri kakor v ostali operi, vendar sliči znamenit crescendo vzpon prav zelo uverturi k »Sevilijskem brivcu«, najboljši buffo-operi 19. stoletja, kar jih poznamo. Delo je bilo izvajano tehnično čisto in z rutino, ki je v orkestru razumljiva, saj ima za seboj že velik koncert Rossinijevih uvertur, med katerimi so bile izvajane še dosti težje.

Na drugem mestu je bil lepi klavirski koncert Edvarda Griega op. 16 v a-molu, vzorno delo norveškega mojstra, v katerem so pomelani melanholični severnjaki motivi med romantično grajevo vzpono. Klavir ima veliko vlogo ne samo v tematiki, kakor pri klasičnih, ampak tudi v dinamičnih kontrastih, saj so mu dodeljena najprejresljivejša dramatična mesta, tako zlasti velika oktavska uvodna kadencia in tej slična povnavljanja v teku vsega prvega stavka. Klavirski part je bil v rokah pianista Antona Trosta, ki je velik poet in tehnično na svojem instrumentu suveren. V enakih meri

občudujemo pri njem tehnično stran, ki jo obvlada v slogu velikih pianistov, kakor čustveno razgibano igranje dinamičnih prelivanj, vzponov in pojočih kantilen. Predvsem pa moramo poudariti njegovo slogovno nenadkriljivo interpretacijo, docela verno Griegovemu slogu, ki ga obnemem z nekaterimi drugimi nacionalnimi skladatelji tako radi uvrščamo med drugovrstne umetnike. Res je, da smo po vsem njihovem delovanju deloma upravičeni do take sodbe. Najdejo se pa tudi med njihovimi deli umetnine, ki jim gre mesto ob dobrih skladbah prvovrstnih izbrancev.

V drugem delu koncerta je bil na vrsti Lajovčev Andante. Eno od zgodnjih del našega prvaka med kompozitisti ne kaže še tiste zaviljive sproščenosti, jasnosti in neodoljivega vpliva, kakor toliko kasnejših Lajovčevih, vendar smo z veseljem pozdravili na sporedu pomembno in reprezentativno slovensko delo, ki kljub preprosti obliki dosega velik razvoj in izrazno silo v srednjem delu in je, kakor vsa Lajovčeva dela, tehtno predvsem po bogati in iskreni melodiki.

Sledile so tri Dvořákové skladbe: simfonična pesnitev Divja žena in dva slovenska plesa. Dvořák je naš davni ljubljenec. To nesporno in nedvoumno pričajo številni uspehi njegovih del med našim občinstvom. Učinkovitost njegove glasbe lahko iščemo v zdravi in neposredni domiselnosti, ki je v bistvu preprosta, po izvoru pa prav tako skrivnostna kakor vse, kar je genialnega po intuiciji. Toda Dvořák obvlada razen tega orkester kakor največji barvni mojstri. Igra z instrumenti postane čudovita barvna paleta, a še mnogo več! Ne samo barve so zaznavne, temveč motiv določno pobarvan z izbranimi instrumen-

tom, se veže z drugimi v sliko, polno soka, kjer si domiselnost in barvitost segata v roke.

Orkester je pod Šijančevim vodstvom dosegel neko stopnjo izvedbe, ki postaja pri njem stalna in ki jo bo, kakor se zdi, znal obdržati tudi v bodoče. Ugodna je enakovredna kvaliteta instrumentalnih skupin — to pot so bila (za naše prilike) posebno trobila v Dvořáku dobra, pa tudi čez intonacijo se ne moremo pritoževati. Šijanec sam je bil v Griegovem koncertu tenkočuten spremljevalec, v Dvořáku pa je vodil orkester kakor velika avtoriteta, ki ve, kaj hoče in ima jasno ustaljeno poetično predstavo o glasbenem delu. Ostro ritma v zadnjem plesu je doslovno spominjala na kakega velikega dirigenta. Zato želimo Šijanču čim večjega vzpona in prilike za delovanje, da si bomo radi pozdravili tudi druge dirigente, ki se nam v vrsti simfoničnih koncertov še obetajo.

Dvorana je bila do kraja razprodana, kar je lep dokaz, kako naše občinstvo ljubi simfonično umetnost. Dirigent in solist sta prejela lepe šopke ob velikem navdušenju in odobravanju poslušalcev.

Marijan Lipovšek.

Ksenija Vidaličeva v »La Bohème«

Na letošnjem opernem sporedu je ponovitev »La Bohème«. Za abonentski list so imeli lani to opero z Manóevskim v tenorski partiji, bo letošnja predstava prinesla dobrooblobo spremembo v zasedbi: mladega tenorista Lipuščka, ki se je ob koncu lanske sezone kot zadržnik v tej partiji prav dobro obnesel, in ki je od takrat glasovno opazno napredoval.

Naša lanska Mimi, Vidaličeva, je bila med letošnjimi počitnicami vabljena, da poje avdiocjo, na podlagi katere je gosto-

vala v znanem severnotalijanskem kopališču Montecatiniju, ki ima poletno operno sezono, v kateri sodelujejo vedno kakor gla-

soviti pevc. Tako je imela Vidaličeva kot partnerja Rudolfa slovečega Malipiera, ki nastopa v milanski Scali in rimskem Teatru Reale. List »Il Telegrafo« od 3. sept. t. l. piše o njenem nastopu: »Mimi je bila Ksenija Vidaličeva, katere nam je bila dolej malo znana. Pela je sproščeno in s sigurnostjo in pokazala svojo pevsko sposobnost in graciozno lepe vrednosti.« List »La Nazionale« pravi: »Ksenija Vidaličeva je

Vaše razvedrilo naj bo »Dobra knjiga«

uspelo posebno v začnem dejanju, da je dala življenje Miminemu liku. Z nežno sladkostjo njenega petja je zapustila občinstvu najboljši vtis.«

Zasedba ostalih glavnih in stranskih partij je ista kot lani — tista, ki je neodoljivo vabila občinstvo k užitku te muzikalno in igralsko tako človeško zajete opere.

Iz rimskih listov

»I canti di Lubiana«

V »Meridiano di Roma« z dne 29. novembra so izšli pod zaglavjem »I canti di Lubiana« trije soneti slovenskega pesnika Janka Samca. Pesmi niso prevod, marveč izvirna stvaritev in kažejo, da pesnik odlično obvlada italijanski poetični jezik. Ni mnogo primerov, da bi slovenski pesniki pisali stihe v drugih jezikih. Najpomembnejši je pač Prešernov z izvirnimi pesmimi v nemščini. V prevajanju se jih je polzkušalo več; največje kvalitete je dosegla Lili Novy s svojimi prevodi Prešerna. V francoščino je prevajal slovenske pesnike dr. A. Debeljak, ki je tudi spisal nekaj izvirnih francoskih sonetov; eden je bil objavljen v zbirki »Poèmes français de poètes étrangers. Janko Samec je spisal lani v italijanskem jeziku celo zbirko pesmi, večidel sonetov in iz nje so posneti trije primeri njegove italijanske lirike, ki jih je pridobil ugledni rimski književno-umetnostni tednik. V prvem sonetu z naslovom »L'indomani« sklepa pesnik:

So che pei popoli un mondo nuovo si formerà di pane e di giustizia, e già per questo grande gioia provo. Anche il popol mio in letizia si rifarà la vita e il proprio ovo col mondo intero in vera amicizia!

V drugem sonetu (Ad un soldato) opisuje vojaka iz lepe Romagne, ko ga srečuje na naših ulicah in ki je »anche figlio di

Kronika

Smrt viteza železnega križa. Nemški listi poročajo, da se stotnik Markus Moesdorf, poveljnik krila bojnih letal, ni vrnil s poleta nad sovražnika.

Nov odlikovanec s hrastovim listom. Hitler je 4. decembra odlikoval nadporočnika Eckeharda Kylling-Schmidta, poveljnika čete v grenadirskem polku, s hrastovim listom k viteškemu križu železnega križa in mu ob enem poslal brzojavko. Nadporočnik Kylling-Schmidt je 150. vojak nemške vojske, odlikovan s hrastovim listom.

Goethejevo bivanje v Rimu v filmu. Neka italijanska filmska družba filma kulturni film, v katerem bo prikazano Goethejevo bivanje v Rimu. Najlepši rimski spomeniki in življenje na cestah italijanske prestolnice bodo tako predstavljeni, kakršni so bili za časa Goethejevega bivanja v večnem mestu.

Nov župan v Bukarešti. Notranji minister general Popescu je uvedel v svojo dolžnost novonovomeganega župana v Bukarešti generala Rascanuja.

Poslušanje tujih radijskih postaj na Slovaškem prepovedano. Ministrski svet je izdal prepovedati poslušanje izomskih radijskih postaj z izjemo oddajnih postaj osi. Dosljedno poslušanje sovražnih radijskih oddaj na Slovaškem z zakonom ni bilo prepovedano.

Francoski književnik Marcel Sauvage ustrejen. Iz Pariza poročajo, da je bil znani francoski častnik in književnik Marcel Sauvage na povelje zavezniških oblasti v Alžiru ustrejen. Očitaj to mu, da je pristal politike marsala Petaina in kot tak nasprotnik ameriške invazije. Iz Maroka je prispela vest, da so z isto utemeljivostjo ustrelili še 9 drugih francoskih častnikov. Pariski listi zahtevajo za povračilo aretacijo v Franciji živih Angležev, Američanov, Židov in pristavev generala De Gaula.

Držaba umetnin na Dunaju. Od 8. do 10. t. m. je v dunajskem Dorotheu 480. avkivna umetnin. Napredaj so razna olja, akvareli, skulpture, preproge itd. Med drugim bo na dražbi tudi umetniška zapuščina septembra letos v 83. letu starosti umlega grafika Ludvika Mihaleka. Prof. Mihalek je bil do leta 1920. učitelj na grafičnem zavodu na Dunaju.

Povest »Na novinah«, ki jo je letos za Vodnikovo družbo napisal pisatelj Janko Kač, je resno, vredno in značilno slovstveno delo avtorja — opevalca krajevnih lepot in upodabljalca človeških usod naše Savinjske doline. Povest o brez dvoma dosegla znanen uspeh in se čitateljem še bolj priljublja kakor dosedanja Kačeva dela. Zagotovite si takoj letošnje Vodnikove knjige!

400 let stara lipa operirana. V Goslarju so slovito stolno lipa, ki je stara preko 400 let in se ji je poznal zob časa, nedavno pomladili in operirali. Veje, ki so preperle, so odzagal, veliko razpoko v deblu pa zalili z betonom. Upajo, da bo po tem vrtnarskem posegu lipa še dolgo vztrajala in dajala senco goslariskim meščanom.

Knjige Vodnikove družbe stanejo letos 16 lir. Odpravnina 1 ali 2 lir. Naročite se pravočasno na letošnji knjižni dar te naše priljubljene ljudske književne matice. Naj ne bo Slovenca, ki bi se letos ne vrstil v krog Vodnikovcev in za skromno članarino prejel dve izbrani, izvrtni slovenski publikaciji!

Starka je zgorela. Da bi se ogrela, je 80letna Ivana Auerjeva iz Brež sedla tik zaven zakurjene peči. Najbrže je potem iz peči padel kos žerjavice na njeno obleko, da se je vnela. V tem trenutku je soseja slučajno pogledala v sobo in opazila nesrečo. Hitro je pogasila ogenj, toda starka je bila že tako hudo opečena, da je nekaj ur potem v bolnišnici umrla.

Huda škoda po potresu v Anatoliji. Po poročilih, ki so šele sedaj prispela iz notranje Anatolije, je bilo pri potresih sunkih v noči med 2. in 3. decembrom večje število ljudi ubitih in nad 500 hiš razdejanih ali poškodovanih. Natančnejši podatki o številu mrtvih še niso znani.

Smrt — posledica piskega obračunavanja. V Thondorfu pri Gradcu se je v gostilni začel med pivci prepir zaradi plačila. Gostje so se potem na cesti poravnali račun. Ker so bile besede premalo učinkovite, je Franc Laschitz zgrabil za kol in z njim udaril Franca Mattauscha s tolikšno silo po glavi, da se mu je vili v možgane kri in je zaradi tega umrl. Pri

preiskavi se je pokazalo, da Mattausch sploh ni bil v lokalu in da se tudi ne priprava na cesti ni udeleževal. Fr. Laschitz je bil zaradi težke telesne poškodbe kaznovan s tremi leti zapora.

IZ LJUBLJANE

— Vremena smo lahko veseli. Kakor je bila zgodnja jesen po večini brez dežja, tako je tudi pozna prijetno suha. Menda je vsega skupaj samo enkrat dež malo izdatneje namočil zemljo in še to pomoči. Dnevi pa so po pretežni večini jutraj zamagleni, potem pa za nekaj ur postije sonce, tako da je v zavetnejših legah še vedno prijeten sprehod. Izredno lepo vreme smo imeli na praznik. Zjutraj je živo srebro kazalo —3° C, potem pa se je ozračje tako ogrelo, da smo čez dan zabeležili najvišjo temperaturo 8,2° C. Ni čuda torej, če so skoraj vsi meščani pohiteli na daljše ali krajše sprehode, da so se naučili ziravega, svežega zraka in da so se opajali nad prelestnimi pogledi na naše gore. Čez noč, ki je bila jasna, je toplota spet padla in v sredo zjutraj je termometer kazal —3,4° C. Sonce je že zgodaj zjutraj posijalo in če sklepamo lahko po visokem stanju barometra, se nam še za naprej obetajo sončni suhi dnevi.

— Rekvijem za pok. g. Karola Krušiča, zvon. mojstra, bo v četrtek 10. t. m. ob 7. uri v cerkvi sv. Cirila in Metoda.

— Glasbena akademija. Na prvem javnem nastopu, ki se bo vršil v petek 11. t. m. v veliki filharmonični dvorani, bodo izvajali gojenci zavoda poleg pevskih in klavirskih skladb tudi Adagio in fugo J. S. Bacha za soloviolino in Beethovenovo Sonato za violončelo op. 5. Sporedi se prodajajo v knjigarni Glasbene Matice (po 3 lire in po 1 liro).

— Dramatsko-igralski tečaj. Interesnejše (inje), ki so prišli po informacije, naj se v važni stvari zglase še ta teden. Ostale opozarjamo, da z igralsko šolo pričnemo 15. t. m. Pouk popoln (izgovarjiva, sminkanje, recitacija, deklamacije, dramatika, režija, scenografija, jeziki itd.). Revnejši popust. Prijavljanje dnevno Mestni trg 17/L.

— Tečaj za mizarstvo strokovno risanje za mojstre in pomočnike, kakor ga je dosedaj prirejala vsako leto Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani, se prične v sredo v nedeljo dne 13. decembra 1942 ob 9 in se bo vršil ob nedeljah in praznikih od 9. do 12. ure do konca junija 1943

Nova mladinska knjiga Svatba MIŠKE MIKI

Pravkar je izšla v založbi Narodne tiskarne ljubka otroška povest znanega bolgarskega pisatelja Nikolaja Folar »Svatba miške Miki« s prinatovimi ilustracijami. Zgodba o prelepi

kitajski kraljici in o pogumnem kraljeviču Omarju, ki je bil ubil srno gozdne vile in se je zato moral kruto pokoriti, je tako zanimivo in pristrčno napisana, da bo bodo naši otroci brali z največjim užitkom. Kraljevič Omar mora ubiti strahozemnega zmaja, da bo rešen svojega preklestva. Njegova usoda, ki je usoda miške Miki, njegovi boji in uspehi, spletke in dogodivščine na kitajskem dvoru pred tisoč in tisoč leti — to je že cel roman v obliki pravljice. Okusno opremljena v polplatno vezana knjiga je zelo poceni in stane samo

10 lir

campagna. Tretji sonet je posvečen Rimu. V njem vzklika:

Amor eterno, senza alcun rancore per tutto il mondo, che la propria prole ha pur creato solo per l'amore!

Terra crucca

Rimska revija »Primatec« je priobčila v številki z dne 1. decembra zapisek, ki v njem ugotavlja zanimivi odmev naše besede »kruha« v italijanskem vojaškem žargonu. Vittorio Gorresio je namreč pisal nedavno v nekem svojem dopisu: »Ker južni Slovani imenujejo naš li pane kruca, so italijanski vojaki krstili to deželo (ki so jo prej imenovali Balciana) »la terra crucca«. Crucchi so možje, cruceče žene, crucchi uporniki, vse je crucece. Gorresio je dostavil, da so »vojaki z modrostjo, ki bi jo mogli zavidati etnografi in politiki, iznašli ime, primerno za deželo, ki ni več Jugoslavija, ni vsa Dalmacija in se ne more imenovati Balciana, ker je le-ta mnogo širši pojem; s tem imenom so klasificirali ljudi, ki se vzlic različnim nasprotnim in ostrim sporom združujejo okrog kruha, ter ga vsi imenujejo enako: kruha. — »Primatec« dostavlja, da novi izraz »terra crucca« spominja na mnogo starejši izraz »terra cabibba«, kakor so imenovali afriško zemljo in sploh vsaka negotovljubna tla z njihovim trdim življenjem.

ZAPISKI

»Prigode nagajivega Bobija«

Kot 3. knjiga zbirke »Polica za malec, ki jo izdaja Knjigarna Tiskovne zadrage v Ljubljani, je izšla slikovnica »Prigode nagajivega Bobija«. Smešna figura prebrisanoprimožen in neodgovorne opice, ki uganja tolike nesposobnosti in burkaste neumnosti, je junakinja nekakega zgoščena humorističnega »romana« za najmlajše

bralce. Je to po svoje napet pustolovski »roman«, v katerem ni malo podob, ki bi lahko dale snov za celo povest. Zgodbe so pripovedovane s sliko in z besedo in obe se izpopolnjujeta, saj so preprosto in nazorno izvedene ilustracije res prave »osvetlitve« najpomembnejšega prizora v posameznih člehnih. 108 slik prikazuje Bobija od njegove cirkuške obleke in ubega iz sužnosti preko vseh pisanih pustolovstev tja do idilne vrnitve na domača tla pod afriški palmami. Pisec pravilice in ilustrator sta našla v tem okviru dovolj prostora, da sta razmahnila svojo domišljijo in pripravila strmeči deci prijetni književni posladek. Kakor pri prvi in drugi knjigi zbirke »Polica za malec«, je tudi pri tej dana možnost, da stremiljivejši deček ali deklca preizkusi svoj okus in oblikovno spretnost z barvanjem slik. Starši bodo tako pobarvano knjigo shranili kot lep mladostni spomin za doraslo čobo, ko se vsak razveseli takih »dokumentov« svoje zgodnje mladosti. — »Kralj Debeluh in sinko Debelinko« in »Prigode nagajivega Bobija« sta dve enako opremljeni knjižici, ki sta se pojavili skoraj sočasno na predbožičnem knjižnem trgu. Obe sta vredni zanimanja in pozornosti naše mladine.

Japonsko gledališče

V najnovejšem zvezku ženevske revije »Le Mois Suisse« opisuje Jules Sauerwein svoje vtise iz Japonske nekaj let pred sedanjo vojno in se mimogrede dotika tudi gledališča. Poznamo nekatere zanimivosti.

V Tokiju lahko prisostvujete predstavi kakšne Shakespeareove igre, ki je zelo dobro prevedena, ali pa poslušate odlično izvedbo katere Beethovenove simfonije. Lahko pa prebijete tudi 7 do 8 ur v gledališču Kja-buk'ca in vidite serijo japonskih predstav. Vse vloge igrajo moški in njih tene nikakor niso posebno različne. Po navadi gre,

v Tehniški srednji šoli v Ljubljani, Vhod Gorupova ulica št. 12 preko dvorišča, levo prtiličje, učna dvorana št. 3. Prijave se sprejemajo v navedeni učni dvorani.

— Odpiranje in zapiranje trgovskih obratovalnic. Združenje trgovcev Ljubljanske pokrajine opozarja članstvo, da se strogo drži odpiralnega in zapiralnega časa trgovskih obratovalnic, da se izogne strogim kazenskim posledicam. Naredba o odpiranju in zapiranju trgovskih obratovalnic je bila objavljena v Trgovskem listu št. 74 z dne 18. IX. t. l.

— O zimski oskrbi kuncev daje potrebna navodila Alfonz Inkret v glaslu naših malih gospodarjev. Dobro je treba preudariti, koliko živali bo mogoče ohraniti preko zime. Odrabiti je treba le najlepše plemenske živali, ostale pa polagoma izročamo kuhinji. S tem se prehrana živali znatno olajša. Kunecem, namenjenim za zakolj, pokladamo še posebej kuhani krompir, pomešan z močnimi krmili, da se zrede. Plemenske živali krmimo v tem času le zjutraj in zvečer. Zjutraj jim damo korenja, pes in podobnega, zvečer pa bolj seno, žito in podobno. Pokladamo samo toliko, kolikor sproti pojedjo. Ako krma navzlic vsej pozornosti zmazne, jo moramo takoj odstraniti. Na vsak drugi dan pokladamo plemenskimi živalim za jutranji obrok mehko toplo krmo. Paziti pa je treba, da se plemenske živali preveč ne odebele. Preko zime ne pripuščamo. Živali naj počivajo, da bodo spomladaj spočite dale zdrav in čvrst rod.

— Šolske konference so minule. Starši, ki hočejo, da se bodo njih otroci — gimnazijci, trgovska šola in akademija ljudska šola — stalno učili pod nadzorstvom v izpilih prostorih (razlaga, izpraševanje, poprava nalog itd.), naj jih vpíšejo v Korporetivji, Mestni trg 17/L. Važno tudi za dijake, ki se vozijo in privatiste.

— Italijansčina, nemščina, francoščina in angleščina. Kdor se hoče v kratkem času naučiti enega ali več navedenih jezikov, naj se vpíše v naše nove tečaje, ki se začne ta teden. Vpisovanje dnevno od 8—12 in 14—18. Korporetivji, Mestni trg 17/L.

— Podporno društvo za gluhoonemno mladino se kar najiskrenejše zahvaljuje tvrdkama Dragotin Hribar, tovarna pletenina in J. Šumi, tovarna bombonov, za izdatno M'klavzevo obdarovanje v blagu, ne'menovanemu' dobrotniku iz Ljubljani: pa za plemenit dar v zne:ku 500 lir, namenjenih za božično: gluhoonemim sirotam. Naj bi se tako odzvala še druga občra in pomagla blažiti to najbolj skrito revščino!

— Od danes naprej so v predprodaji v knjigarni Glasbene Matice vstopnice za ponovitve III. simfoničnega koncerta, ki bo v ponedeljek, dne 14. t. m. v veliki uniojski dvorani. Spored bo naslednji: 1. Rossini: Predigra k operi »Tankred«; 2. Grieg: Koncert za klavir in orkester, solist pianist prof. Anton Trost; 3. Lajovic: Andante za veliki orkester; 4. Dvořak: Divja žena. Simfonična pesnitev; 5. Dvořak: Dva slovenska plesa. Občinstvo prosimo, da kupi čimprej vstopnice v knjigarni Glasbene Matice.

— Nakaznice za petrolej za razsvetljavo bo mestni preskrbovalni urad spet začel deliti v četrtek 10. t. m. v I. nadstropju Mahrove hiše na Krekovem trgu št. 10; toda delil jih bo samo med popoldanskimi uradnimi urabi. Stranke, ki so novembra meseca že jobile te nakaznice, naj predložijo samo nabavno knjižico za meso. Drugi upravičenci, ki meseca novembra morebiti še niso dobili nakaznice za petrolej za razsvetljavo, pa dobe nakaznico samo, če poleg nabavne knjižice za meso predložijo še izjavo, da v svojem stanovanju n'imaajo električne razsvetljave. To izjavo mora podpisati hišni gospodar. Upravičence opozarjamo, naj pri nakazovanju ne delajo navala, ker je petroleja dovolj v zalogi in ga bodo, kakor prejšnji mesec, dobili vsi upravičenci.

— O uporabi topinamburja smo zadnjič posneli po »Malem gospodarju« nasvete, kako je treba ta pridelek uporabljati za krmo. Naj še povzamemo, kako se pripravljata topinambur za človeško hrano. Očistiti je treba gomolje nežne kožice, bodisi da jo odrgnemo ali obrežemo. Zrežemo ga kot krompir, če ga kuhamo v kosih. Pristavimo ga v kozici, v katero nalijemo za dva prsta vode, po okusu in zmogljivosti oja ali masti, povrhu potrosimo malo česna in petršilja, pa nekaj drobtinice. Gomolje polagoma dušimo, da kosci deloma razpadajo v omako. Po okusu malo okisamo z limonovim sokom ali pa dodamo paradiznikove meze. Ker je jed pikantna, jo uživamo kot dodatek h krompirju v obilcah, k polenti, cmokom ali kruhu. To je

slanja na iluzijo, kitajsko pa na konvencijo. Če kitajski igralec predstavlja generala, opazó to na tem, da je njegovo pokrivalo ukraseno z mnogimi vrvicami ali traki, ki prikazujejo njegova odlikovanja. Če ima v roki palico, pomeni to da je takle general na konju. Če nagloma skčči s stola, moreš to razumeti tako, da se vrže v reko. Res da imajo tudi Kitajci odlične igralce, vendar so se le-ti čerkral za vselej odpovedali težnji, na bi posmelnali prizore iz resničnega življenja. Na Japonskem pa skušajo — prav kakor v Evropi — dajati na odru resnično življenje.

— Nekaj pa mora tuj opazovalec občudovati. namreč izredno režisersko spretnost. Tu ni spuščena zastora in ne tehničnega oebja, ki bi delalo skrivnostno nekje za kulisami, nevidno in neznanu občinstvu. Tehnično osebje je sestavljeno iz dveh majhnih skupin oseb, oblečenih v črno; le-ta stoji z obeh strani odra. Dokler traja predstava, imajo čez obraz kapuco, češ, naj ljudje vedo, da niso udeleženci pri predstavi. Ko se dejanje konča, poplavijo oder in s pripomočki, ki jih imajo skrite nekje na dnu dvorane, postavijo v nekaj minutah neverjetno lepe dekoracije. Spominjamo se prizora, ki kaže Sogunov prihod v spremstvu krasne skupine jezdecv na obrežju široke reke, bleščeče se v mesečni skozl košati gozd. Svetloba, drevje, nabrana svila, ki je predstavljala vodo, vse te sestavine dekoracij so bile tako dovršene, da je bilo treba vzeti kukalo, če si se hotel prepričati, da je to gledališče, ne pa narava.

— Nekate drame imajo nekatere ritmične recitacije. ki nekoliko spominjajo na zbornopetje v obrednih dejanjih. Muškatni vložki so seveda drugačni in njih harmonija tudi. Toda mali orkester, ki je namenjen na tribuni in ki spremlja s svojimi akordni kitice teh kantilen, nas opominja tistih značilnih improvizacij, ki smo jih opazili v starih keltskih, iberijskih ali mađarskih narodnih spevih.

Kitajsko in japonsko gledališče nimata nič skupnega. Japonsko gledališče se na-

Africa Settentrionale: elementi italiani esploranti battono con i mortal posizioni nemiche - Severna Afrika: Italijanski izvidniki bijejo z možnarji sovražne postojanke

primorski način priprave topinamburja. Sicer pa lahko pripravljamo gomolje tudi na način kot krompir pečeno ali praženo.

— Nesreče. V ljubljansko bolnišnico so sprejeli zadnje dni spet nekaj ponesrečenecv. Na stopnicah je padel in si zlomil desnico 14letni trgovski vajenec Franc Snój iz Ljubljane, 43letni Viktor Ramovš iz Ljubljane pa si je pri padcu poškodoval levo nogo. S konja je padel in si zlomil desno nogo 50letni zasebnik Franc Miakar iz Starega trga pri Ložu. Desno koleno si je poškodoval pri padcu 27letni monter Alojz Zadnikar z Rudnika. 46letna zasebnica Vera Pirkova z Vrhnike je padla na stopnicah in si zlomila desno nogo, levo nogo pa si je zlomil 52letni delavec Ivan Galek iz Dobropolja. V palec levece se je vsekale 38letni uradnik Miroslav Milavec iz Cerknice. Ponesrečenecem so nudili zdravniško pomoč na kirurškem oddelku.

Z Gorenjskega

Na vzhodni fronti so padli naslednji koroski rojaki: planinski lovec Janez Jožef Lešanc, 21letni vojak Hans Podlesnik, naddesetnik Mihael Schmid ter prostovoljec SS Max Ortitch, star 22 let. Slednja dva sta bila odlikovana z železnim križcem. V vojni bolnišnici je umrl strellec inž. Alfred Gabron, instalcijski podjetnik in obratovodja elektr. zadrage v Dol. Rožu. 24letni Wilhelm Stare iz Spitala ob Dravi, vojak v planinskem lovskem polku, desetnik Heinz Herbert Weigel, star 23 let, iz Celovca, 19letni vojak Johann Suppig iz Beljaka, 19letni vojak v planinskem lovskem polku Fritz Wernisch iz Beljaka ter 19letni planjski lovec Hans Pettauar iz Vrbe ob Vrbskem jezeru.

Visoko vojaško napredovanje koroskega rojaka. Z veljavnostjo od 1. decembra je napredoval generalni major Julij Ringel. Po rodu iz Velikoveca, za generalnega poročnika. General Ringel je bil za zasluge pri bojih na Kreti odlikovan z viteškim križcem železnega križa.

— Gostovanje italijanske umetnice v Celovcu. Sinoči je v glasbeni dvorani v Celovcu nastopila italijanska umetnica Marija Fiorenza, ki je zadnji čas pela lirске operne vloge na Kr. gledališču v Rimu in na Scali v Milanu. Koncertirala je zadnji čas v raznih velikih nemških mestih, prepevajoč pesmi in arije.

— Volšperk je dobil gimnazijo. Preteklo soboto so imeli v Volšperku večjo svečanost. Ustanovljena je bila višja šola, katero so semkaj preselili iz Sponhajma.

— Župni vodja na Gorenjskem. Preteklo sredo je župni vodja dr. Rainer iz Celovca v spremstvu koroskega odlikovanca z viteškim križcem Schmlzerja obiskal Kranj. Zgodaj popoldne ga je na Jezerškem sedlu sprejel okrožni vodja. Na Jezerškem je župni vodja pregledal prostore krajevne skupine stranke, posvetovalnico za matere in otroški vrtec in županstvo. Prav tako je obiskal županstvo v Dvoru in v Predoslju. Nato si je ogledal grad Erto, zvečer pa se je udeležil kulturnega večera v domu stranke v Kranju. Prireditve so pripravili ranjenci in Hlterjeva mladina pod geslom: »Gorenjska — pokrajina Rajha«. Izpogovoril je med drugimi odlikovanec Schmlzer, nato pa je imel daljši govor tudi župni vojska dr. Rainer. Prireditve je bila zaključena.

— OPERA
Cetrtek, 10. decembra: zaprtó
Petek, 11. decembra: ob 15.: Traviata, Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol.
Sobota, 12. decembra: ob 16.: Thais, Izven. Nedelja, 13. decembra: ob 10.30: Angel z avtom, Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol. Ob 16.: Slepa miš, Izven

— Zaradi obollosti g. rektorja Julija Betetta je premiera opere Boheme, ki je bila napovedana za danes, odpovedana. Opera ostane ta večer zaprta.

— Verdi: Traviata. V petek ob 15. uri bodo peli v operi Verdijevo »Traviato« po znižanih cenah od 18 lir navzdol. Osebe: Violeta — Vidaličeva, Flora — Poličeva, Anina — Polajnarjeva, Alfred — Čuden oče — Janko, Gaston — E. Sancia, baron Douchol — Anžlovar, Marki Obigny — Dolničar, dr. Grenvil — Petrovič, sluga Violete — dr. Gregorin. Dirigent: D. Zebra, režija in scena: C. Debevec. Koreograf: P. Golovin.

GLEDALIŠČE

— DRAMA
Cetrtek, 10. decembra: ob 16.30: Sestero oseb išče avtorja, Red Cetrtek
Petek, 11. decembra: ob 16.30: Primer dr. Hirna, Premiera, Premierski abnoma
Sobota, 12. decembra: ob 16.: Oče naš... Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol
Nedelja, 13. decembra: Hamlet, Izven

— Luigi Pirandello: Sestero oseb išče avtorja. Komedija v zarodku, v treh delih. Osebe: Oče — Vl. Skrbnišek, Mati — Šaričeva, pastorka — M. Danilova, sin — Jan. Osebe gledališke družine; Režiser: P. Kovič, igralci: Nakrst, Peček, Gorinšek, Plut, Košta, Gabrijelčičeva, Kraljeva, Starčeva, Gorinškova, Sancia, Inspicjent — Vertin, sufier — Benedičič, oderski mojster — Leben, rekviziter — Košič, vratar — Brezigar. Režiser: prof. O. Šest.

— Jutri v petek bo premiera Italijanskega dela, ki doleži pri nas še ni bilo vpriporjeno. Njegov avtor je sodobni, v Italiji in tudi v inozemstvu dobro znani dramatik Rino Alessi. Značilnost njegovih del je odrska učinkovitost in življenjska verjetnost. Njegova drama »Primer drja Hirna« obravnava primer zdravljenja s psihoanalizo. Konflikt, ki se razpletja na tre osnovi, je borba med dolžnostjo do poklica in osebnimi čustvi. Delo je komornega značaja, v njem natsopajo: dr. Hrrn — Gregorin, Dou Luigi — Jan, Laura žena bogatega finančnika, pacienta drja Hirna — Mira Danilova, Lorenzo, njen mož — Vl. Skrbnišek, gospodinja Marija — P. Juvanova, policijski komisar — Brezigar. Režiser: prof. O. Šest.

— OPERA
Cetrtek, 10. decembra: zaprtó
Petek, 11. decembra: ob 15.: Traviata, Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol.
Sobota, 12. decembra: ob 16.: Thais, Izven. Nedelja, 13. decembra: ob 10.30: Angel z avtom, Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol. Ob 16.: Slepa miš, Izven

— Zaradi obollosti g. rektorja Julija Betetta je premiera opere Boheme, ki je bila napovedana za danes, odpovedana. Opera ostane ta večer zaprta.

— Verdi: Traviata. V petek ob 15. uri bodo peli v operi Verdijevo »Traviato« po znižanih cenah od 18 lir navzdol. Osebe: Violeta — Vidaličeva, Flora — Poličeva, Anina — Polajnarjeva, Alfred — Čuden oče — Janko, Gaston — E. Sancia, baron Douchol — Anžlovar, Marki Obigny — Dolničar, dr. Grenvil — Petrovič, sluga Violete — dr. Gregorin. Dirigent: D. Zebra, režija in scena: C. Debevec. Koreograf: P. Golovin.

Radio Ljubljana

— CETREK, 10. DECEMBRA 1942-XXI
7.30 Pesmi in napevi. 8.00 Napoved časa. — Poročila v italijansčini. 12.20 Plošče. 12.30 Poročila v slovenščini. 12.45 Opretna glasba. 13.00 Napoved časa. — Poročila v italijansčini. 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.25 Prenos iz Nemčije. 14.00 Poročila v italijansčini. 14.15 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijanec. — Pisana glasba. 15.00 Poročila v slovenščini. 17.15 Prenos koncerta z Zavoda za cerkveno glasbo. 19.30 Poročila v slovenščini. 19.45 Laha glasba. 20.00 Napoved časa. — Poročila v italijansčini. 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.45 Koncert orkestra Cora, vodi dirigent Barzizza. 21.15 Predavanje v slovenščini. 21.25 Koncert Radijskega orkestra, vod. dirigent D. M. Sijanec — sodeluje sopranistka Valerija Heřbal. — Opera glasba. 22.00 Vojaške pesmi. 22.45 Poročila v italijansčini.

Ura zemeljskega življenja

Nobenih zanesljivih opor nimamo, da bi po njih izračunali celotno starost naše zemlje. Zato se moramo omejiti na manjše razvojno obdobje, a izbrati moramo pač takšno, iz katerega so nam na razpolago prijemljiva izročila, kakor rudnine in kamnine. Tako moremo določiti le starost nam znanih in ohranjenih kamnin. Najstarejše znane nam kamnine cenimo na

okroglo dve milijardi let

— to pa nikakor niso najstarejše kamnolone sploh, temveč tiste, ki so se nam pač ohranile. O teh vemo s priložno zanesljivo, da so nastale v razmerah, ki so že omogočale življenje. Življenje je mogoče le v ozko določenih fizikalnih in kemičnih okoliščinah. Kakor znano, domnevamo s dobrimi razlogi, da je bila naša zemlja kakor vsako nebesno telo sprva žareča tekoča krogla, ki se je počasi ohlajevala in dobila prvo skorjo. Potem je moralo trajati še zelo dolgo, dokler niso nastale razmere, ki so omogočile nastanek življenja. Gotovo je, da so najstarejše znane nam kamnine dosti mlajše nego tisti trenutek, zato mora biti

starost zemlje dosti večja

Kako pa moremo izračunati starost zemlje oziroma njenih kamnin?

Tako zvane radioaktivne snovi nam dajejo to možnost. Da bomo to bolje razumeli, se moramo seznaniti malo z nekaterimi dejstvi o zgradbi atomov.

Vsak atom sestoji, kakor vemo, iz jedra, okrog katerega se vrtil eden ali pa več elektronov kakor planeti okrog sonca. Takšen sistem morajo držati skupaj neke sile. V planetnih sestavih ima to vlogo težnostna sila, v atomu pa električne sile. Elektron, so, kakor znano, najmanjše, s negativno elektriko nabite ebole. To se pravi, da morajo biti atomska jedra dovolj teža nabit s pozitivno elektriko.

Poznamo 92 prvov

a elektronov, ki krožijo okrog poednega atomskega jedra, je isto tako lahko do 92. V tem skrajnem primeru mora biti atomsko jedro nabit s 92 pozitivnimi elektroni: enotami.

Iz tega, kar smo povedali, sledi, da pripada vsaki prvini določeno in zanjo značilno število elektronov okrog njenih jedrov, to število imenujemo vrstno število prvine. Tko ima prvina uran vrstno število 92, to se pravi znanj jedra uranovega atoma kroži 92 elektronov. Vodikov atom ima vrstno število 1 in je tedaj najpreprostejši sestavljen; atom. Mislimo si pri tem atomu elektron stran, tedaj nam ostane samo jedro. To vodikovo atomsko jedro imenujemo

»proton«

in je sestavina v jedrui vseh drugih atomov. Atomom pa pripisujemo tudi določeno težo, ki jo izražamo z razmerjem do drugih atomskih tež. Vodikov atom je sploh najlažji atom in ga označujemo z atomsko težo 1. Ž njo primerjamo atomske teže vseh drugih prvov. Če pravimo tedaj, da ima uran atomsko težo 238, pomeni to, da je uranov atom 238-krat težji od vodikovega atoma. Pri tem moramo upoštevati, da elektroni, ki se vrtiljo okrog atomskih jedrov, praktično ničesar ne prispevajo k masi celotnega atoma. Nosilec masne teže je izključno atomsko jedro.

Atomsko jedro ima še eno sestavino, ki je za nas v tej zvezi važna; to so

neutroni

Nevtroni imajo kakor protoni masno oziroma atomsko težo 1, razlikujejo pa se od protonov, ki so pozitivno električno nabiti, po tem, da so električno nevtralni. Njih navzočnost v atomskem jedru vrstnega števila prvov tedaj ne spreminja, pač pa atomsko težo. Jasno je, da držijo tudi atomska jedra neke sile skupaj in te sile so tako velike, da je treba prav posebnih posežkov, če hočemo to skupnost razrediti. Z drobitvijo atomov razderamo atomska jedra na umeten način. So pa prvine (in morda so to vse prvine sploh), pri katerih razpada jedro brez naše pomoči. Ta pojav so opazovali najprvo pri uranu in so v tej zvezi odkrili radij. Ker se razpad dogaja z žarilnimi pojavi, so mu dali ime

»radioaktivnost«

po naše žarilno delovanje.

KAJNO SREDSTVO

— Ali je to sredstvo res dobro za rast les?

— Sijajno, vam pravim. V eni steklenici se je zamašek močno držal. Stranka ga je izvelika z zobmi in drugo jutro je že imela pod nosom krasne brke.

E. van Lidth de Jeude:

Grda žena

Neko zimo sem srečal v jedlinem vozu med Parizom in Brusljem Fransa Vandoma. Fransa Vandome je že nekaj let znamenit slikar evropskega slovesa, toda zame je vendarle samo stari tovarš iz gimnazjskih let.

»Halo, Fransa, kako ti kaj gre? Ze dolgo je, kar sva se poslednjič videla.«

Fransa se je zamislil.

»Skoro šest let bo že. Odpravil si se v Marseille, od koder si hotel v Nizozemsko Indijo, ter si se za nekaj dni ustavil v Parizu. Saj sva se skupaj večerjala, pomniš?«

»Seveda pomnim, še prav zabaven večer je bil. Kako pa tvoja žena?« sem vprašal. Še zdaj mi je bila v živem spominu, njegova žena, dražestna francoska grofica.

»Katera žena?« je suho vprašal Fransa, gledaje skozi okno na bežečo pokrajino.

»Katera žena? Nu, saj menda nisi Hormon, da bi jih imel, ali?« sem se hotel pošaliti.

»Ločit sem se,« je odgovoril Fransa prav tako suho kakor prej. »Taktat sem bil poročen z Blanche Clairfontainovo, pa sem se ločil. Potlej sem se oženil s plesalko Renée Seranovo. Tudi od nje sem se dal ločiti in nato sem vzel Didi Colardovo. Ne, o tej nisi nikoli nič čul, ker ni bila nikakarsvekska dama niti ne gledališka ali filmska znamenitost, nego čisto preprosta pradedjalka. Sicer pa je postranska stvar, kaj je bila in kaj ni bila, zakaj tudi od nje sem se dal...«

Da se seznanimo podrobneje s tem pojavom, vzemimo spet radioaktivni uran kot primer. Uran ima, kakor rečeno, atomsko težo 238 in vrstno število 92. Pri njegovem razpadanju se tvorijo različne vrstne stopnje, dokler ne preostane končen produkt, ki je morda stalen. To je svinec z atomsko težo 206.

Pri razpadanju urana

uhajajo iz atomskega jedra poleg drugih sestavin nevtroni in protoni, ki se očitujejo kot helij. Helij je znani plemeniti plin, ki ga med drugim uporabljajo za polnitev zrakoplovov. Njegova atomska teža je 4, vrstno število pa 2. Helijevega atom sestoji iz dveh protonov (ki dajeta vrstno število 2) in dveh nevtronov, ki dajeta skupaj s protonoma atomsko težo 4. Dalje vemo, da daje uranov atom poleg osmih helijevih atomov en atom svinca. Podobno je s prvino torijem. Torijev atom odda šest atomov helija in ostane en atom svinca.

Ti razpadni pojavi; zahtevajo seveda neki čas in njegov bistveni znak je ta, da ga ne moremo z nobenim posežkom niti pospešiti niti zadržati. Domnevaj moramo tedaj, da se je razpadanje atomov tudi v preteklih zemeljskih dobah dogajalo po istih zakonih. To je pa zelo važno. Vzemo ko primer spet določeno količino razpadajočega urana.

Šele po 45 milijardah let

se ta količina zmanjša na polovico, druga polovica se je spremenila v svinec. Vsaka radioaktivna prvina ima svoj določeni značilni čas, v katerem razpade na polovico prvotne množine. Za torij znaša ta čas n. pr. 18 milijard let, za radij 1590 let, za radijsko emanacijo 3,8 dneva, za druge snovi pa znaša tudi komaj milijardinke sekunde.

Tako smo se seznanili z najvažnejšimi osnovnimi radiaktivnega razpadanja in njihovimi snovnimi, količinskimi ter časovnimi dogajanjmi.

Vzemimo sedaj rudnino, v kateri je neka radioaktivna snov. Večinoma uporabljajo za te svrhe uranove ali torijeve rudnine, n. pr. uranovo svetlico, karnotit, monacit ali torit. Uranova svetlica je spojina

urana in kislina. Vzemo, da ni v njej nobene druge radioaktivne prvine razen urana. Od trenutka njenega nastanka se je začelo razpadanje in se je morala iz nje v skladu s starostjo stvoriti

večja ali manjša količina uranovega svinca

z atomsko težo 206. Nastajal je seveda tudi helij, ker je pa to plin, je umevno, da je iz rudnine tudi uhajal in da ga zato ne moremo uporabljati kot zanesljivo merilo časa. Svinec je pripravnejši. Če na rudnino niso vplivali n. pr. kakšni kemični vzroki, smemo pričakovati, da se je svinec v njej ohranil v celoti. Treba nam je torej s kemično analizo določiti samo količino urana in količino svinca v svetlici, potem lahko izračunamo njeno starost. Odstotek svinca delimo preprosto z odstotkom urana in vrednost, ki jo tako dobimo, pomnožimo

s 7100 milijoni

Zakaj moramo pomnožiti baš s temi 7100 milijoni, je stvar, ki je tu ne moremo podrobneje razlagati, povejmo le to, da so v tem številu vsebovane časovne vrednosti razpadanja. Podobno je z nepomežano torijevo rudnino, v kateri moramo določiti najprvo količino torija in količino svinca, količnik iz delitve njiju odstotkov pa moramo pomnožiti z 28.000 milijoni. Tako dobimo v prvem in v drugem primeru število let, ki je preteklo od nastanka rudnine.

V splošnem je ta metoda s svincem najzanesljivejša za določanje časovnih potekov. Tudi helij, ki nastaja pri razpadanju, sicer lahko uporabimo za to določanje, vendar pa je za zelo stare rudnine ta metoda nezanesljiva, ker helij iz rudnine pač uhaja in dobim potem premajhne časovne vrednosti. Za rudnine, ki niso starejše nego milijon ali dva milijona let, pa jo lahko uporabimo, in to celo bolje nego metodo s svincem, ker se da v takšnih rudninah helij bolje določiti nego razpadni svinec.

Po teh metodah so izračunali, da štejejo

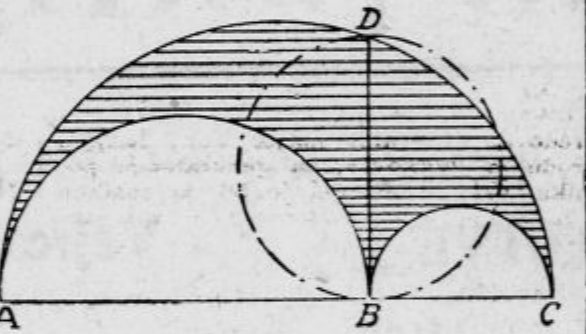
KAJ VEM? KAJ ZNAM?

556. Katera civilizirana dežela je kot zadnja odpravila suženjstvo?

557. Odkod izvira označba »izabelne barve«?

558. Kaj je aksoloti?

559. Za ljubitelje geometrije

Prinašamo staro grško geometrijsko nalogo (Arhimed), ki je sicer enostavna, ima pa zanimive, manj znane rezultate. V sliki gledajte najprej samo na tri polkroge, dva s polumeroma $AB = 2a$ in $BC = 2b$ in tretji polkrog s polumerom $AC = 2a + 2b$, ki prva dva ogrinja. Premera $2a$ in $2b$ sta poljubna, medsebojno nezavisna. Krog s polumerom $BD = v$ ne spada k vprašanju, temveč k pojasnilu rezultata. Izračunajte črtkano ploskev, tako zvanj arbelos (= črtkarski nož)! Za račun je treba samo vedeti, kako se sploh izračuna plosčica kroga, oziroma polkroga. Na kaj vas spominja rezultat, katere znane ploskve so enako velike? V katerem primeru medsebojne velikosti polumerov a in b je črtkana ploskev največja (maksimum)?

556. Dve vrsti vina

Gostilničar ima dve vrsti vina. Če zmeša 9 litrov cenejšega vina s 7 litri dražjega, ga lahko proda po 13,75 lire. Če pa zmeša 3 litre cenejšega vina s 5 litri dražjega ga lahko proda po 14,50 lire. Po čem je vino vsake vrste?

Rešitve nalog 8. t. m.:

551. Smodnika ni izumil menih Berthold Schwarz, kakor pripoveduje neko izročilo, temveč so ga že dolga stoletja pred njim poznali Kitajci.

552. Olla potrida je španska naroda jed iz mesa in razne zelenjave.

»Ločiti?« sem se zasmelaj.

»Pogodil,« je povzel Fransa Vandome. »Ze mesec dni bo tega. In zdaj se klatim okoli, da se malo raztresem in prav večerj sem prišel do spoznanja, da imam le še eno nado...«

»In ta bi bila.«

»Da se vnovič poročim.«

»Kaj?«

»Da, vnovič bi se oženil in sicer z grdo ženo S popolnoma grdo ženo.«

»Nu, da, zelo zanimivo!« sem zajeljal.

»Morda je res zanimivo,« je odgovoril.

»Vidiš, moja prva žena, Blanche de Clairfontaine, je bila zelo lepa, tista, fina, skoro prekulturna francoska lepota, kakršne redko srečaš. Renée Seranova, moja druga žena, je tudi bila zala, a čiste druge tip. tempa in južnjaška. In potlej Didi, moja tretja. Pravo čudo lepote! Može in žene so se na cesti obračali za njo. Plavka, s temno sivimi očmi, in postavo, o, kakor pesem!

»A zakaj si potem?«

»Dečko dragi,« je z vzdihom odgovoril Fransa, »ni zabava imet; lepo ženo. Ona je kakor dragulj, ki se hoče razkazovati, in nevarno jo je imeti. Lepa žena t dela nemirno življenje, tudi če veš, da ti je zvesta. Saj vendar ni zato lepa, da ti bo doma čepela ali pa stanovala kje v hribih. Lepa žena mora ven, hoče se dati v deti, drugače njima nič od življenja, in domišlja si, da potem tudi; moč nima nič od njeja. Lepa žena je skratka utrujliva na smrt. In zato si ničesar bolj ne želim kakor dobiti grdo ženo. Seveda pa take vrste, ki bi s svojo grdostjo odbijala, ali

553. Avstralijo je dosegla L. 1606 kot prva neka holandska ladja, a šele štiri-deset let pozneje je Holandec Tasman raziskal deželo podrobneje. Po njem se imenuje še danes otok Tasmanija.

554. Letala

Rešitev nam kaže slika:

555. Za računarje

1 mož in 1 deček bi isto delo opravila v 32 urah. Do tega rezultata pridete lahko z naslednjim sklepanjem:

Po nalogi opravijo delo 3 možje in 2 dečka v 12 urah ali 5 mož in 6 dečkov v 6 urah. Če v prvem podatku podvojimo število delovnih moči, t. j. 6 mož in 4 dečki, mora biti delo dovršeno v polovici časa, t. j. v 6 urah, torej v istem času, ki ga po drugem podatku potrebuje 5 mož in 6 dečkov. Delo je torej opravljeno, če je 1 mož manj, zato pa 2 dečka več, ali z drugimi besedami, 1 mož zaleže za 2 dečka pri tem delu.

S to zameno v prvem podatku dobimo, da opravijo 4 možje delo v 12 urah ali 1 mož v 48 urah. Z nasprotno zameno v drugem podatku dobimo, da opravil 16 možkov delo v 6 urah ali 1 deček v 96 urah. 1 mož opravi v 1 uri $1/48$ dela, 1 deček opravi v 1 uri $1/96$ dela. Ker je $1/48 + 1/96 = 1/32$, opravita oba skupaj delo v 32 urah.

vzlic temu docela grdo. Tako, ki je nihče ne bi vzel na znanje, pri kateri pa si rečeš, če so tvoje oči pomotoma obvisle na njej: »Joj, kako je grda!« Od take žene si obetam najkrasnejšega miru, ki ga svet more dati — razumeš?

Jaz sem se samo smejal. Tak, neugnan šaljec in modrobradec, ta Fransa Vandome! V Bruslju sva se poslovila.

Ko sem se potem poletil v Ostendo spet srečal z Vandomom v avli hotela, kjer sem stanoval, sem se takoj spomnil najinega pogovora pred pol leta v jedlinem vagonu.

»Bil je v brezhibnem smokingu in je čitaj večerni list. Stopil sem k njemu. Toda — ali je bil to Fransa? Tako siv in star in mrk se mi je videl! Šele nasmeš je vrnil njegovim črtam nekaj mladosti. Prsrčno sva se pozdravila in ko sva tako nekaj minut sedela in kramljala, si nisem mogel kaj, da ga ne bi vprašal:

»Nu, Fransa, še pomniš najin pogovor v vlakcu? Ali si se spet oženil?«

Njegov glas je bil zelo medel, ko je rekel:

»Da, spet sem oženjen. Ze mesec dni. Z neko Angležinjo. Maud R'charidovo, hčerjo velikega ladjedelca. Zelo mlada je in... Pravkar prihaja iz dvorca! Dragica, ali t smem predstaviti prijatelja še izole šolskih let?«

»Obrni sem se in komaj skrli presenečenje. Nova Vandomova žena je bila izbrana krasotica, najlepša ženska, kar sem jih kdaj videl. In Francis je stal zraven nje kakor človek, ki je truden na smrt.

najstarejše kamnine, ki jih poznamo, okroglo 2 milijardi let.

Ze v tistem času je moralo biti življenje na zemlji

seveda pa ne vemo v kakšni obliki. Organski ostanki iz prvih 1500 milijonov let so nad vse redki, in šele iz kambrijske dobe pred nekako 540 milijoni let imamo številne najdbe. Prvi vretenčarji, začeni z ribami, so nam znani iz silura, iz dobe pred kakšnimi 450 milijoni let. Prvi pla-

zilci so se pojavili v karbonu (pred okroglo 320 milijoni let, prvi sesalci pred 180 milijoni let, prve ptice pred 140 milijoni let. Glavni razvoj sesalcev se je začel pred kakšnimi 60 milijoni let, prvi ostanek človeku podobnega bitja je star priločno 600 tisoč let, prvi zastopniki današnjega človeštva pa so se pojavili pred kakšnimi 90.000 leti. To so seveda le približne številke, vendar pa nam posredujejo neko predstavo o časovnih vrednostih zemeljsko zgodovinskega dogajanja.

Iz sedanjih in davnih dni

Ko je konec vinotoka in v začetku listopada prihitel Stribog s svojimi razposlanjenimi trumami vetrov, ki so se z vso so zapletali v večje linstavce ter jih tresli in pripogibal, se je listje kar na veliko osulo na vlažna gozdna tla. Visoki iglavci na grebenih in pobočjih so se zibali in v njih vršilih je šumelo noč in dan. Kežor da bi neštete jate krilatcev letele čezrje, ali pa kakor da bi Svarog sam s svojimi nebeškimi spremstvom krožil nad hostami. V dolinah in kraj naselij, kjer stoji drevje bolj posamič, so pa sil Striboga zavrtinčili listje visoko v zrak ter ga razmetali po vsem ravnem, ki je bilo podobno rumenozeleni preprogi. Zatem so naskočili naše prirodne mejnike, planine, se lotili ponosnih macevov in rušja, čez grebena so se spustili v dolino in dalje je šel njih let, gor čez izaroc, in naprej, trumam bogine Morjane nasproti, ki je omamljena po lepih jeanskih dnevih, že zakasnela s svojim pohodom z mrzlih, belih planjav visokega severa.

V začetku grudna smo, in barska ravan sa ja svoj zimski sem. Skozl meglo se belé sloke breze, tu in tam se črné šotiča, nad dolgimi sloškimi sencami jarkov valove silvobalkasti pajčolan, slana se je vgnezdila na nadebudni ozimni setvi in turobno kretakajo se potepajo premaržene vrane okoli naselij. Zadnji prideli so že davno pod streho ali pa zakopani v črno barsko prst, dva so zložena ob zidovju hiš in za pridnega kmeta je prišel čas zaslužnega počitka. Kmet — zemlja — kruh, koliko pozreje in koliko življenjske resnosti je v teh besedah, ki nam z vsiljivo jasnostjo pričajo o neovrgljivi resnici, da je najvažnejši čimtelj vsake človeške skupnosti. — le marljiv kmet. Blažene vasice, blaženo podeželje, kjer se v temnem sožitju in vzajemnosti razvija čast, poštenje in v medsebojni tekmi medsebojno spoštovanje. Slovenski kmet, ki gotovo ne živi v izobilju, nam je vzor samopoprtnovalne delovitosti. Mnogo truda in ljubezni zahteva gruda, ki jo obdeluje in prav to delo mu daje kremenit, trden značaj, ki odlikuje v ostalem vse skozi veke na težki zemlji živeče narode srednje Evrope, a naš kmet živi na njej že okoli 1300 let. Oglejmo si ga kot predstavnika naroda z vidika človekolovja.

Pred prihodom Slovencev v 7. veku po Kr. so živeli na našem ozemlju razni narodi, ki so se seve pomešali z vsemi novodošliimi, torej tudi z nami, in tako se pretaka v naših žilah razna kri, kar velja v večji ali manjši meri tudi za ostale predele Evrope. Prvi prebivalci na našem ozemlju, o katerih govori zgodovina, so bili Ilirci, ki so gospodovali dolgo pr. Kr. od morja daleč v notranost. Med Ilirci so se kasneje naselili Kelti, za njimi pa Rimljani. Zatem so čez našo deželo prešli še mnogi

Povodna žaba in krastača

sta škodljivki ribnikov

Da sta povodna žaba in krastača škodljivki ribnikov, ve pri nas malo kdo.

Znano je, da je povodna žaba zelo požrešna in da hlasta po vsem, kar se giblje okrog nje in kar si uja pogoltniti, pa tudi to je znano, da mlade ribice niso varne pred njo. A ta njena škoda ni preveč občutljiva, ker so glavna hrana povodne žabe kakor krastače črvi, žuželke, pajki, polži in podobno. Več škode napravijo samci povodne žabe zaradi svojega izredno razvitega spolnega nagona.

Kadar se žabe parijo, objame samec samico od zgoraj s prednjima nogama s tako silo, da se presiki zaderejo v kožo pazduhe in se ne vidijo več od zunaj. Ta objem traja 8 do 10 dni, včasih celo 4 do 5 tednov, nakar se prične polaganje jajčec.

Za časa parjenja grede v vodo tudi žabe, ki sicer žive na suhem, kakor krastače.

Parjenje se prične kmalu po končanem zimskem spanju.

Pri povodnih žabah in zlasti pri krastačah živi več samec kakor samic. Zvojni močne spolnosti zajahajo, če nimajo svojih samic, tudi ribe, da bi zadostili svojemu neutešljivemu nagonu.

Vesten opazovalec vidi včasih celo po dve žabi na ribi. Posebno jim ugajajo krapci. Zabija samec se ga oprime po navadi s prednjima nogama v očesnih votlinah ali v škrgah in se ga drži tako krepko, da ga z roko komaj odtrgamo. Z zadnjima nogama pa brca in strga s hrba luskin. Če krap ne oslepi, pa postane vsaj grd zaradi ostrganja luskin in izgubi pri prodajni vrednosti. Včasih jahajo žabci na ribah okrenjeni z glavo proti repu.

Kako velik je spolni nagon žabjih samec, priča, da so našli na mrtvem zajcu jahati tri žabce, ki so iskali na ta način utuhe svoji sli.

Pomlad leta 1940. so videli, kako je jahala krastača na kilogram težkem linju v ribniku ob strelišču ljubljanskih ostrostrelcev. Ko so ga ujeli, so ugotovili, da ga je to jahanje pripravilo ne samo ob dober del lusk, ampak tudi ob vid. Prav tam se ni dala odpoditi krastača od ujetih, na bregu ležečih rib in je neprestano silila med nje. Ribič je mislil, da si je želela krastača ribjega mesa, v resnici ji je pa šlo za zadostitev spolnega nagona. Dr. L.

Riž

Riž je v tropskih deželah, kakor znano, glavno živilo. Vzhodni Indiji, na Kitajskem in Japonskem živi večina ljudstva celo skoraj samo od riža. Vsekaکو nadomestuje riž več nego tretjini človeštva druge žitarice in naš kruh.

Katero ljudstvo je prvo začelo pridelovati riž, ne vemo več. Bržkone se je zgodilo to nekje v Zadnji Indiji. Na Kitajsko je prispela ta prevažna rastlina baje leta 2822. pred našim štetjem. Tudi na Japonskem jo omenjajo že v 17. stoletju pred našim štetjem, na Javi pa so jo začeli gojiti l. 1084. pred našim štetjem. Pozneje se je polagoma razširila preko vseh tropskih in subtropskih dežel, že dolgo časa jo goje tudi v južnih predelih Evrope.

Med številnimi kulturnimi oblikami riža razlikujemo dve glavni skupini: močvirni riž, ki zahteva mnogo toplote in moče, ter gorski riž, ki ga v tropskih gorovjih z uspehom goje tudi na bolj suhih tleh. Močvirni riž uspeva v tropskih in subtropskih krajih, a tudi v zmernem pasu so 45 stopinj severne in 35 stopinj južne širine, kjer pa potrebuje seveda pet do šest mesecev dolgo letno dobo brez mraza in kakšne tri mesece toplote najmanj 20 stopinj Celzija, da dozori.

Vse vrste riža zahtevajo namakanje vsaj za nekaj časa. Če traja ugodno vreme deset mesecev, dado na leto dvakraten pridelek. Močvirni riž gojijo še v višinah do 1000 m, v posebno ugodnem podnebnju celo v višinah do 1500 m, gorski riž pa pridelujejo v višinah 1000 do 1600 m. Seveda se da gorski riž pridelovati le v

topli letni dobi, razvije se pa v kakšnih štirih mesecih, medtem ko dokonča močvirni riž svojo rast v petih do šestih mesecih.

Riževa polja, ki so urejena v terasah po gorskih pobočjih, dajejo tropskim pokrajnam svojevrstno lice. Često zadostuje že majhen gorski potok, da napoji med svojim tekom poedine terase. V drugih primerih si omišljajo ljudje na vrhovih umetna jezera, kjer se v deževni dobi nabere potrebna voda, da jo potem v suhi letni dobi spuščajo od terase do terase navzdol.

Kako važno živilo je riž, je razvidno n. pr. iz tega, da je na Filipinih približno 600.000 ha obdelanih z njim. Povprečna letina daje tam kakšnih 600.000 ton, a navzlic temu morajo riž v deželo še uvažati. Na Kitajskem in Japonskem je letina razmeroma izdatnejša in znaša do 1 in pol tone na hektar, v Italiji pa računajo 2 in pol tone na hektar, v Padski nižini celo 3 do 4 in pol tone. To si moramo razlagati s tem, da daje močvirni riž dosti več plodov nego gorski riž.

Jod v ribah

Ribje meso vsebuje, kakor so pokazali poskusi, v primeri z drugimi živilmi izredno mnogo joda. Tako so ugotovili v kilogramu svežega mesa valnje 3,45 mg (miligramov) te prvine, v kilogramu polenovke 2,76 mg, v kilogramu losa 2,53, v kilogramu slanice 0,45 mg joda. V konzerviranih ribah je joda manj, vendar pa še vedno znatno več nego v večini drugih živil. Te ugotovitve so tem važnejše, ker je jod, kakor znano, izborna pripomoček zoper gošavost.

PO ZDRAVNIŠKEM PREGLEDU
 — Gospod doktor, sam ne vem, kako bi vam izrazil svojo hvaležnost.
 — Zadostuje mi petdeset lir.
 — Saj niti teh nimam.

UGODNA PRILIKA
 Sef: — Hotel sem vas nekaj vprašati, pa se ne morem spomniti, kaj je bilo.
 Knjigovodja: — Morda ste me pa hoteli vprašati, če bi želel, da mi zvišate plačo.

V HOTELU
 — Gospod! — zakličite hotelski gost ravnatelju, — pomislite, ponoči sem našel v postelji stenico!
 — Hvala bogu! — odgovori ravnatelj, — to je namreč tista stenica, ki smo jo iskali že pol leta.

NJEGOV ODGOVOR
 — In potem sem mu povedal kar naravnost, da je sicer evropski prvak v težki kategoriji, da pa to še ne pomeni, da sme biti predren z menoj.
 — In kaj ti je odgovoril na to?
 — Nisem slišal, ker so me morali odpeljati v bolnico.

KRATKOVIDNOST
 — Kako je s kratkovidnostjo tvojega moža?
 — Vedno slabše. Pomislil, včeraj je poljubil sobarico, misleč, da stojim pred njim jaz.

Mali oglasi

Prošimo naše cenjene oglaševalce,
 naj ne donajajo malih oglasov v zadnjem trenutku To velja zlasti za male oglase, namenjene za nedeljsko številko Prinesite jih po možnosti že v petek, v soboto pa vsekakor pred 11 uro

UPRAVA »JUTRA«

Službo dob

Gospod. pomočnik
 ki zna samostojno kuhati, išče boljše družino za januar ali prej. Oglasi se med 2. in 4. uro. Naslov v vseh posl. Jutra. 17216-1

Mizarskega
 pomočnika sprejemem v stalno delo. Predstaviti se od 5. do 6. ure. Naslov v vseh posl. Jutra. 17218-1

Dekle
 za vsa hišna dela sprejemem. Naslov v vseh posl. Jutra. 17220-1

Inštruktorja(-ico)
 ki bi me v najkrajšem času naučil govoriti italijansko, iščem. Plačam večjo pavšalno vsoto. Govorim slovensko in nemško. Informacije pri vratarju hotela Metropol 17228-1

Postrežnico
 močno, za kurjenje peči, iščem. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Mo. ste.« 17221-1

Prodan

PREMOG DRVA
 I. Pogačnik
 LJUBLJANA
 Bohoričeva ulica 5
 Telefon 20-59

Otroške vozičke
 ugodno prodaje, kupite ali zamenjajte pri tvrdki »Promete« nasproti Križanske cerkve. 17232-6

Črno redkev
 kg Lir 1, nudi Sever & Komp., Ljubljana. 17219-6

Prodan
 pernico in 2 belih oblačil, damast, za Lir 500, ženski kostum, siv in 1 obleko, rdečo, ter 3 podobne v okvirju. Naslov: Jernejeva c. št. 3, podstrežje, levo. 17226-6

Črno moško suknjo
 za srednje postavo prodam. Blewseisova 37a, IV. 17225-13

P. G. Wodehouse

PODJETNI SAM

Humorističen roman
 Londončani s surrejskega konca so zmerom polni zanimanja do tistega, komur se muči, in če nosi ta neučakanec kričečo obleko in nenavadno visok klobuk, je njih navada, da ga pozdravljajo z jako nepriljubljenimi izrazi.
 Toda Sam ni poslušal njihovih nevljudnosti. Ne meneč se za svet okrog sebe, je nadaljeval svoj pot, preletel Britton in Herme Hill kakor živa burja ter srečen in zadovoljen dospel do vile »Mon Repos«.
 Komaj pa je stopil v hišo, ga je že čakalo presenečenje. Na mizi v salonu je ležalo pisemce, naslovljeno nanj.
 Raztreseno ga je odprl. Napisala ga je bila ženska roka, ki je doslej ni poznal.
 Vsebinska je bila kratka.
 »Gospod Shotter, Zelo hvaležna bi vam bila, če bi zabičili svojemu slugi, naj me ne ogovarja z dreves. Z odličnim spoštovanjem KAY DERRICK.«
 Sam je moral to kratko poslanico dvakrat prečitati, da je zapadel njen smisel. Ko je pa dognal, za kaj gre, mu je udaril iz vseh znojnic val sočutja s samim seboj. Kar zona ga je izpreletela od pomilovanja nad jalovostjo svojih naporov. Tako obupno si je prizadeval, da bi prišel s stanovalci

Sobo odda

Opremljeno sobo
 oddam na Mirju, Naslov v vseh posl. Jutra. 17217-23

Posest

Stavbna parcela
 v izmeri ca. 1200 kv. m, naprodaj ob Tržaški cesti, 5 minut od tramvajske postaje. Poizvedbe pri dr. Vrtačniku, Trdnova 7. 16959-20

Informacije

Prevažanje prtljage
 št. Vid mela in obratno, izvršuje postrežnik št. 25, stojšče. Kavarni Emona. 17213-31

Obrt

Gospodje pozor!
 Klobučarna »Pajke« vam strokovno osnaži, preoblikuje in prebarva Vaš klobuk, da izgleda kot nov. Lastna delavnica. Zaloga novih klobukov. Se priporoča Rudolf Palk, Sv. Petra c. št. 38, Miklošičeva c. 12. Nasproti hotela Union. J-158-M-30

Krznol
 Damski in otroški plašč krznol za obšive in šepi, mufl, ovratnik itd. pri L. R. O. t. krznarstvo. Ljubljana, Mestni trg 5. J-188-M-36

Stroji

Elektromotor
 5,5 Kw zamenjam za seno, otavo ali detejele. Ponudbe poslati na ogl. odd. Jutra pod »Elektromotore«. 17208-29

Pisalni stroj
 rabljen, brezhiben in računski stroj ročni, ugodno prodamo. Naslov v vseh posl. Jutra 17211-29

Pisalni stroj
 »Torpedo« v kordcu, popolnoma nov, predvojni material, ugodno naprodaj. Rudolf Zore, Ljubljana, Gledališka ul. št. 12. 17233-29

Boljšje fotoaparate
 Leica, Contax, Exakta, Rolleiflex stalno kupujem in prodajam. Foto Tourist - Lojze Šmuc, Ulica 3. maja. 17159-7

Projekcijski aparat
 diskop, episkop, epidiskop ali megadiskop, kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Projektorje«. 16950-7

Stalno kupujemo
 vseh vrst snažno pohištvo, otomane, žimnate, volnene in druge modroce, otroške postelje, globoke vozičke, gramofon kovičke, gramofonske plošče, peči, štedilnike in druge porabne predmete. — Trgovina »Oglede«, Mestni trg 3, vhod skozi vežo. 17221-7

Kupimo
 ročni voziček na dva ali štiri kolesa. Cenj. ponudbe Prisojna 5. dvo-rišče. 17224-7

Auto, moto

Motor
 dobro ohranjen, kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra »Najraje« BSV 250. 17207-10

Stanovanja

Kupim
 stanovanje v hiši v bližini centra. Ponudbe na ogl. odd. pod »Novo zidana«. 17214-21a

Oblacila

Črno moško suknjo
 za srednje postavo prodam. Blewseisova 37a, IV. 17225-13

Glasbila

Harmonike
 vseh vrst, nove in rabljene, ugodno kupite ali prodate ali zamenjate pri tvrdki »Promete« nasproti Križanske cerkve. 17231-26

Gosli

stare, dobro ohranjene, prodam. Vrhovcova ul. 9. l., levo. 17210-26

Sobe išče

Opremljeno sobo
 išče na takoj ali s 15. dec. mlad zakonik par. 8 souporabo kuhinje ali pisa. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Zakonski par.« 17229-23a

Zakonski par

išče opremljeno sobo s souporabo kuhinje. Ponudbe pod »Ne daleč« na ogl. odd. Jutra. 17215-23a

Razno

V italijanščino
 prevaja prošnje, dopise trgovske in tehniške stroke Tehnična pisarna, Costa 29, oktobra 13. J-170-M-37

Vloge in prošnje

v italijanščini sestavlja, prepisuje, osmnočuje, izvršuje vse informacije in vse osebne usluge »SERVIS BIRO«, Ljubljana, Sv. Petra c. 29. 1-189-M-37

Izgubljeno

Student
 je izgubil nalivno pero (Miklavčev darilo) od Petrankove ulice do Ul. 3. maja. Pošten najditelj se naproša, naj ga odda v ogl. odd. Jutra. 17230-38

Izgubila sem

prestan z graviranim imenom Ciril v bližini čepkovnega urada. Najditelja naprošam, da ga vrne na ogl. odd. Jutra.

O cudezu Osram žarnice

Del prodigio della Lampada Osram
 Il filamento a doppia spirale delle OSRAM-D è trattato con la tolleranza di mm. 5/10.000, precisione molto elevata e in nessun altro campo richiesta all'industria dell'industria ottica per la fabbricazione di lenti di altissima qualità.
 Tale scelta lavorazione garantisce la perfetta economia di funzionamento delle lampade OSRAM. Perciò si ottiene con le LAMPAD E OSRAM - D molta luce e poco consumo.

Dvojni vijčnica OSRAM-D žarnice se izdeluje v debelini 5/10.000 mm. preciznost, ki se zahteva le še v optični industriji pri izdelovanju visokokvalitetnih leč.
 Ta točna obdelava je porok za ekonomičnost OSRAM žarnic.
 Zelo dosežemo z

OSRAM-D ŽARNICO
 mnogo svetlobe in majhno porabo

G 4

KRASEN LOKAL
 v sredini mesta, velik, najlepša točka, vogal dveh velikih živahnih ulic, 4 velike izlozbe, stranski prostori — SE ODDA V NAJEM. — Resni interesi naj se javijo: RUDOLF ZORE, Ljubljana, Gledališka ulica št. 12.

Ispesno oglaševanje le v »Jutru«

Zahvala

Globoko ganjena po prisrčnosti in ljubezni, ki so jo mnogi izkazali ob bridki izgubi mojega dobrega, nepozabnega brata, gospoda

Alfonza Paulina
 profesorja v pokoju

se prav iz srca zahvaljujem vsem za številne izraze iskrenega sočutja meni in za ganljive dokaze spoštovanja blagopokojnemu.

Posebno se zahvaljujem g. dr. Brileju, zastopniku g. župana, gg. zastopnikom Akademije znanosti in umetnosti z g. predsednikom dr. Milanom Vidmarjem, g. rektorju dr. Milku Kosu in gg. zastopnikom univerze in Muzejskega društva, g. dr. univ. prof. dr. Aliju Koširju in gg. zastopnikom Prirodoslovnega društva, g. profesorju dr. Novaku in gg. zastopnikom Proforskega društva, prav posebno pa gg. dr. Milanu Vidmarju, dr. Aliju Koširju in dr. Novaku za ganljive poslovitne govore in g. p. Kopatino za versko tolažbo.

Zahvaljujem se vsem darovalcem lepega cvetja, slednjic vsem tovarišem, bivšim učencem, prijateljem in znancem, ki so ga v tako častnem številu spremili na njegovi zadnji poti.

Sv. maša zadušnica se bo darovala dne 10. t. m. ob 8. uri v cerkvi sv. Petra.

V Ljubljani, dne 9. decembra 1942.

HEDVIGA MARTINAK,
 vdova sodnega svetnika

Knjige se niso podražile!

D. Ravljen:
ZGODBE BREZ GROZE
 Povesti. 128 strani, 13x19. Cena: broširano lir 5.-, v platno vezano lir 8.-

Alojz Gradnik:
ZLATE LESTVE
 Pesmi. 112 strani, 13x18. Cena: v polusjaju lir 30.-, v usnju lir 40.-

Rudolf Kresal:
Vejica španskega bezga
 Novela, 296 strani, 15x21. Cena: v platno vezano lir 40.-

Marija Majerjeva:
RUDARSKA BALADA
 Iz češčine prevedel Fr. Bradač. 116 strani, 13x19. Cena: broširana lir 5.-, v platno vezano lir 8.-

Knjige se dobe
 PRI UPRAVI »JUTRA«
 PUCCINIJEVA ULICA 5
 TER V VSEH KNJIGARNAH

vile »Sv. Rafael« v dobre sosedske odnose, nesrečni Hash pa je podiral vse njegovo delo s tem, da si je z dreves na vrtu od jutra do večera brusil kijun. Ta je bila huda, od sile huda!

Ko je baš v tretje požiral trup tega pisanja, se je iz kuhinje mahoma razlegel oster, strahoten krik, kakor da bi nekdo umiral. Sam je bil tako prepaden, da niti ni utegnil pobrati klobuka, ki mu je bil ob prvem zdržljaju padel z glave, ampak je na vrat na nos planil po stopnicah nizdel.

»Halo!« ga je pozdravil Hash in dvignil glavo iznad večernika. »Ste že doma?«

Njegova mirnost je Sama osupnila. Če ga ušesa niso bila ukanila, se je bil v pritčju pred nekaj trenutki zgodil umor, a tu je sedel človek jeklenih živcev in čital poročila o dirkah, ne da bi trenil z očmi.

»Tak kaj se godi, za Boga?« je z drhtečim glasom vzkliknil Sam.

»Kako, kaj se godi?« je vprašal Hash, basaje si pipo.

»Reči hočem, odkod ta grozni javk...«

»Oh, to je Amy,« je z breznejnim mirnodušjem odvrnil Hash.

Samu so se oči počasi napolnile z nečim, kar se je gibalo pod mizo.

Ogromna pasja mrcina se je vzdignila s tal. Komaj je stala na nogah, je položila smrček na vogal mize in obstala pred njim, gledaje ga s sanjavnimi očmi in nagubanim čelom, kakor bi se skušala spomniti, kdo je.

»Aha, zdaj razumem!« je vzkliknil Sam, in žarek svetlobe mu je posijal v možgane. »Torej ste ga kupili?«

»Mar bi rekli, da sem jo kupil!«

»Po tem takem je psica?«

»Tako vsaj mislim,« je Hash preprosto odvrnil. »Krstil sem jo za »Amy«, v spomin na mojo staro teto,« je nadaljeval Hash po kratkem premolku.

»Podobna ji je kakor kaplja kaplji.«

»Zelo mikavna ni mogla biti.«

»Umrla je,« je rekel Hash.

»Vsekako je zdaj stvar v najlepšem redu,« je menil Sam in prijateljsko potegnil žival za uhelj. Amy, ki se ji je ta pozornost prilegla, je skremžila gobec kakor prava ženska. »Torej mislite, Hash, da bo dobra čuvajka?« je vprašal Sam.

»Mislim, da bo, a priseči ne morem.«

»Nekakšen pasji »cocktail« se mi zdi,« je Sam nadaljeval, ogledujoč psico.

Tedajci je zapazil na tleh nekaj belega. Ko je sklepal znanje z Amyjo, mu je bilo padlo Kayino pisemce iz roke.

»Hash!« je z zamolklim glasom rekel Sam.

»Aa?«

»Kaj vraga jezike z dreves, kadar sedi gospodična Derrick na vrtu?«

»Saj nisem rekel nič drugega kakor ooo, prijatelj Sam... ooo, ooo,« se je uprl bivši kuhar z »Araminte.«

»Kaj ste ji rekli?«

»Ooo... ooo...«

»In kaj hudiča vam je bilo, da ste ji šli blejat svoj prekleti ooo... ooo...«

Neštete vožnje po širokem morju so bile dale Hashevim licem trpežnost in neobčutljivost tikovoga lesa, toda ob Samovih besedah se je na njih vendarle pokazalo nekaj rdečih lis.

»Misil sem, da je onega... dekle...«

»Kakšno dekle?«

»Služkinja. Tista, ki ji je ime Klara.«

»Nu, pa bodi si, da bi bila ta... kaj vam je bilo treba oookati vanjo?«

Nova rahla rdečica se je razlila Hashu po licih. Našobil je usta tako sladko, da ga je Sam prestrašeno pogledal.

»Nu, stvar je tako... Stvar je namreč ta, da sva se zaročila...«

»Beži, beži!«

»Zaročila z namenom, da se vzameva, kakopak?«

»Zaročila!«

»Ee... ee...« je potrdil gospod Todhunter, in zoprn smehljal mu je v tretje zaigral na obrazu, ki ga je bila mati narava tako nemarno oblikovala.

Sam je sedel. To skrajno neverjetno priznanje ga je bilo zadelo kakor strela iz jasnega neba.

»Tak zaročena sta?« je ponovil, kakor da še vedno ne verjame svojim ušesom.

»Ee... ee...« je spet pritrdil Hash in se četrtič mlo nasmehnil.

»Jaz sem pa mislil, da vam ni bogve kaj do žensk!« je rekel Sam.

»Saj mi tudi res ni... večina žensk mi je zoprna.«

Druga neznanika tega vprašanja je zbudila Samovo radovednost. Njegova osuplost se je vidno povečala.